

ULUSLARARASI HUKUK

AÜHF 2/A (2016-2017)

2. DÖNEM ÖZETİ

HAZIRLAYAN : TURGAY MARAL
KAYNAK : KURTCOPY (MUSTAFA KURT)
2014 BETA NOTLARI
DERSTE TAKİP EDİLEN NOTLAR
ÖĞR. ÜYESİ : DOÇ.DR. CAVİD ABDULLAHZADE

1. BÖLÜM: KARA ÜLKESİNE İLİŞKİN UA HUKUK KURALLARI

- Devletin unsurları:
1. İnsan unsuru
 2. Ülke unsuru
 3. Örgütlenmiş üstün otorite

Ülke: Devletin ülkesi denildiğinde kara parçası, denize kıyısı varsa etrafındaki deniz alanlarını oluşturan karasuları ve üzerindeki hava sahası anlaşılır.

- Ülkenin unsurları:
1. Kara ülkesi
 2. Deniz ülkesi
 3. Hava sahası

- UA hukukun coğrafi uygulanma alanları:
1. Kara ülkesine uygulanır.
 2. Deniz ülkesine uygulanır.
 3. Hava sahasına uygulanır.

♥ Bir devletten söz edebilmemiz için o devletin mutlaka kara parçasına sahip olması lazımdır. Hem deniz hukuku hem de hava hukuku kara parçasına bağlıdır.

Bir devlet kara parçasına nasıl sahip olabilir?

1. Bir devlet doğuştan kara parçasına sahip olabilir.

Bu konu sadece UA hukukun konusu değildir, UA siyaset ve güç dengelerinin belirlediği bir durumdur. UA hukukun bu alanda kuralları vardır (örneğin self determinasyon ilkesi), ama sadece UA hukuka bağlı değildir. Bizi ilgilendiren bir devlet ortaya çıkacaksa mutlaka bir kara parçasına sahip olması gerektirir.

2. Sonradan ülke elde edebilir, başka bir devletten ülke kazanabilir. İki yolla olabilir:

a. Anlaşma yöntemiyle (devir anlaşması) ülke kazanılabilir.

Bunun en iyi örneği Alaska'nın ABD'ye satılmasıdır.

Anlaşma yönteminde anlaşma iki taraflı veya çok taraflı olabilir. Bir devlet bazen kendi ülkesinin bir parçasını veya tamamını bir başka ülke ile birleştirebilir (örneğin iki Almanya'nın birleşmesi).

Birleşmenin tersi de mümkündür, yani parçalanma da anlaşma ile olabilir (örneğin Çekoslovakya iki devlete ayrılmıştır).

b. UA bir mahkeme veya örgüt kararıyla ülke kazanılabilir.

Devletler uyuşmazlık durumunda bazen UAD'na, bazen de UA tahkim veya hakeme başvurabilirler.

- ♥ Sınır meseleleri günümüzde hala çözülmüş değildir. Ya da kime ait olduğu tartışılan kayalıklar vardır. Bu sorunların çözümü, sınırların belirlenmesi günümüzde ancak yukarıdaki iki yöntemle mümkün olabilir.
- ♥ Eskiden **sahipsiz toprakların kazanılması** kavramı vardı, ama bu keşifler döneminde geçerli olmuştur. Bugün kutupların özel statüsü dışında sahipsiz toprak yoktur.
- ♥ Eskiden üçüncü bir yöntem daha vardı, **tek taraflı toprak kazanma** yöntemi vardı, yani bir devletin başka bir devletten zor kullanarak toprak alması mümkündü ve buna **fetih** deniliyordu. Bu 1945'e kadar kabul edilen bir yöntemdi, ama günümüzde bu yöntem artık mümkün değildir. BM Anlaşmasının 2. madde 4. fıkrasında güç kullanma yasağı vardır.

UA hukukta ülke kazanma noktasında kazandırıcı zamanaşımı var mıdır?

Kural olarak UA hukukta **kazandırıcı zamanaşımı kabul edilmez**. Örneğin İsrail'in Filistin, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ, Rusya'nın Kırım topraklarındaki işgallerini onlarca yıl sürdürse bile kazandırıcı zamanaşımı olmaz. Ancak eğer ilgili devlet buna ses çıkarmazsa ve bunu bir anlamda kabullenirse zamanla egemenliğin işgal eden devlete geçtiği kabul edilebilir.

SINIRLAR SORUNU

SINIR: Devletin egemenliğinin uzandığı alanı belirten çizgilerdir. Egemenliği tartışmalı toprak henüz sınırları belirlenmemiş toprak demektir.

Sınırların saptanması olgusu, modern devletlerin doğması ile 16-17. yy.da yerleşmeye başlamıştır.

Sınırlar hangi verilerle ortaya çıkar?

Sınırlar belirlenirken doğal ya da yapay verilerden yararlanır.

Yapay veriler enlem ve boylamlardır ve bu tespit anlaşmayla veya yargı kararıyla çıkabilir.

- Örneğin Türkiye'nin doğu sınırları iki taraflı, batı sınırları çok taraflı anlaşmalarla belirlenmiştir. Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarımız Lozan sözleşmesinde belirlenmiştir. İran, Irak, Ermenistan ve Gürcistan sınırlarımız ise iki taraflı anlaşmalarla belirlenmiştir. Ermenistan ve Gürcistan sınırlarımız Rusya ile yapılan anlaşmayla belirlenmiş, sonra SSCB dağılınca bu iki devlet ortaya çıkmıştır. UA hukukta sınırlar konusunda taraf devlet değişse bile sınır değişmez.
- Yargı kararına örnek ise Musul'dur. MC ve UDAD kararıyla Musul elimizden çıkmıştır.

Doğal veriler ise dağlar, göller, nehirler, bazen de demiryolu çizgisi olabilir.

Sınırlar hangi yöntemle tespit edilir?

Klasik yöntem (uti possidetis)

En son Yugoslavya 'da gündeme gelmiştir. Yeni devletlerin ortaya çıkmasında kullanılan bir ilkedir. Bir devletin içinden birçok devlet ortaya çıkacaksa uygulanacak olan ilkeler şöyledir. Öncelikle dış sınırlar değişmez, içerde ortaya çıkan devletlerin sınırı da daha önce ülke içinde geçerli olan **idari sınırlar** esas alınarak tespit edilir. **Uti possidetis kuralı** denir, **neye sahipsen ona sahip kalmaya devam et** kuralıdır.

UA hukuk devletler anlaşamadığı süreçte bu ilkeyi kabul etmektedir. **Ülke içinde geçerli olan idari sınırlar o ülkeler ortaya çıktığında ülkelerin sınırları haline gelir.** Anlaşarak farklı sınırlar tespit edilebilir.

Sınırlara ilişkin UA hukukta yerleşmiş kurallar yoktur. Deniz hukuku temel olarak örf ve adetle düzenlenmiştir. Ama kara ülkesine ilişkin kurallarda örf ve adet hukuku kuralları yoktur. Kara hukukunda mutlaka devletlerin bir anlaşmaya varması veya bir yargı kararının olması gerekir.

Nehirlerde sınır durumu

Thalweg Çizgisi: Nehirler için uygulanan bir yöntemdir, orta çizgiden farklıdır. **En derin noktaların** birleşmesiyle oluşan bir çizgidir. Orta çizgi ise nehri tam ortadan ikiye bölen bir çizgidir. Devletler orta çizgiyi veya Thalweg çizgisini sınır olarak kabul edebilirler ya da tamamının bir devlette kalmasını kararlaştırabilirler.

Nehirler açısından en genel uygulama Thalweg çizgisidir.

Nehir yatağında değişim olursa sınırın durumu konusunda UA hukukta kural yoktur. Küçük değişimlerde anlaşma devam eder, ama nehir yatağı büyük bir değişime uğrarsa tarafların anlaşması gerekir. Çünkü önceki anlaşmanın şartlarında esaslı bir değişim olmuştur.

Bir devletin sınırları içinde kalan nehirler ulusal yetkilere tabidir. Bizim ilgilendiğimiz nehirler bir devletten başlayıp birden fazla devletin ülkesinden geçen nehirlerdir. Bunlar **sınır aşan sulardır**. Bu nehirlerle ilgili olarak iki konu değerlendirilir.

♥ Nehirlerin **ulaşım dışı** (baraj yapmak vb) kullanılması

♥ Nehirlerin **ulaşım amacıyla** kullanılması

♥ **Ulaşım dışı kullanmada** temel ilke **hakça ve eşitçe yararlanmadır**. Hakça derken her devletin hakkı ne kadarsa o kadar yararlanır. 1997 BM UA Su Yollarının Ulaşım Dışı Kullanılması Sözleşmesi vardır.

Nehrin başladığı ülkeye **yukarı kıyıdaş devlet**, sonradan geçtiği devletlere **aşağı kıyıdaş devlet** (devletler birbirlerine göre yukarı – aşağı kıyıdaş olur) denir. Herkes **bir diğerrinin hakkını gözeterek** davranmalıdır, UA hukukta kural budur, **iyi komşuluk ilkesi** denir. Baraj yaparak suyun tamamını kullanamayız. UA hukuk bu konuda **görüşme ve anlaşma yükümlülüğü** getirmektedir.

♥ **Ulaşım amacıyla kullanmada** deniz hukuku hükümlerine tabi değildir. Mutlaka devletlerin aralarında **anlaşma yapmaları** gerekir.

Dağlarda sınır durumu

Kural olarak **tepe noktası** esas alınır. Dağın bir tarafı bir devletin, diğer tarafı diğer devletin olacak şekilde sınır çizilebilir. İki devlet anlaşarak sınırı **dağın eteğinden** de geçirebilirler.

Göllerde sınır durumu

Göller bakımından oturmuş kurallar olmadığından yapılması gereken devletlerin **anlaşmasıdır**. Anlaşma olmazsa uygulamada genellikle orta hat kullanılır.

Okyanusla bağlantısı olmayan su kütlelerine göl denir, ancak bu yeterli değildir. Bunun dışında tuzluluk oranına da bakılması gerekir. Göller tatlı sudur, açık denizlerin tuzluluk oranı yüksektir.

En iyi örnek Hazar denizidir. SSCB dağılmadan önce iki devletin (SSCB ve İran) Hazar'a sınırı vardı. Dağıldıktan sonra beş ülkenin (Rusya, İran, Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan) sınırı olmuştur. Hazar'ın göl veya deniz olduğu hususunda tartışma vardır. Göl gibi açık denizlere bağlantısı yoktur, ama

ayrıca deniz gibi suyu tuzludur. Petrol ve doğalgaz paylaşımındaki gerekçeler nedeniyle beş kıyıdaş ülke 26 yıldır bir anlaşmaya varamamıştır. Rusya göl olmasını, bu nedenle ortak kullanım alanı olmasını savunmaktadır. Çünkü kendisine yakın yerlerde petrol ve doğalgaz yok, ortak kullanım olursa diğer taraftan çıkacak petrolden ve doğalgazdan pay alabilecektir. Azerbaycan ortak kullanıma karşıdır.

Kanallarda sınır durumu

Nehirler ve boğazlar doğal yapılardır. **Boğaz**, iki açık denizi birleştiren **doğal** suyoludur. **Kanal** iki açık denizi birleştiren **yapay** suyoludur.

Boğazlarda deniz hukuku geçerlidir, kanallarda deniz hukuku uygulanmaz.

Ancak bir devletin sınırları içerisinde kalmakla birlikte ticari gerekçelerle bazı kanallarda uluslararasılaşma görülmektedir. Bunlar **Panama**, **Süveyş** ve **Kiel** kanallarıdır ve bu kanallarda UA hukuk geçerlidir.

Süveyş Kanalı

Mısır'ın sınırları içindedir. Kanal Fransız bir şirket tarafından 1869 tarihinde yapılmış, ancak sonraları hisseleri İngiltere satın almıştır. 1888 **İstanbul anlaşmasıyla** (Osmanlı-İngiltere) düzenlenmiş ve barış zamanında bütün gemilerin kanaldan geçmesine izin verilmiştir. Bu tür anlaşmalara **objektif durum yaratan sözleşmeler** denir.

1956'da Mısır kanalı millileştirdiğini ilan etti ve kriz çıktı. Süveyş krizi ilk barış gücü operasyonunun yapıldığı olaydır. Mısır ikna edilerek sözleşme tekrar devreye girdi. Krizin nedeni olan İsrail'e ise 1976 Camp David görüşmeleri sonunda izin verildi.

Panama Kanalı

Kolombiya, kanalın yapımı için Fransız şirket ile anlaşıyor. ABD ihaleyi almak istiyor, Fransız şirketin hisselerini alıyor, ama Kolombiya ihaleyi ABD'ye vermiyor.

1903'te Panama bölgesinde yaşayan halk isyan ediyor ve ayrılarak Panama devletini kuruyorlar. ABD, panama'yı tanıyor ve ihaleyi ABD alıyor. Kanal şu anda bütün devletlere açıktır.

Boğazlarda geçiş ücretsiz, kanallarda ise ücretlidir.

Kiel Kanalı

Almanya sınırları içindedir ve 1895'te Almanlar inşa etmiştir. Baltık Denizini Kuzey Denize birleştirir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda 1919 Versay Anlaşmasında kanal bütün gemilere açıldı. Sonra 1935'te Hitler millileştirdi. İkinci Dünya Savaşı sonunda **Versay Anlaşması** hükümleri geri getirildi.

2. HAFTA / 23 ŞUBAT 2017 ders işlenmedi.

2. BÖLÜM: UA DENİZ HUKUKU 3. HAFTA / 02 MART 2017

Deniz Hukuku; deniz alanları, bu alanların paylaşımı, sınırları ve bu alanlarda devletlerin ne gibi yetkiler kullanacağını inceler. UA hukukun alt başlıklarındandır. UA hukukun kurallarıyla düzenlenen, UA hukukun konusunu oluşturan bir alandır.

Sınır oluşturan sular veya milli sular bu alana dâhil değildir. Yani göller, kanallar, nehirler UA hukukta ayrı bir hukuki statüye tabidir, deniz hukuku hükümlerine tabi değildir.

Boğazlar, açık denizleri birleştiren doğal su yolları olduğu için deniz hukuku hükümlerine tabidir.

UA hukukta denizler belli bir statüde değildir, farklı rejimlere tabi çeşitli alanlara (iç sular, karasuları, kıta sahanlığı, açık deniz gibi) bölünmüştür. Aslına bakarsak **denizler üçe ayrılır**:

- ♥ **Devletin egemenliğine tabi deniz alanları**
- ♥ **Devletin egemen yetkiler kullanabildiği deniz alanları**
- ♥ **Açık denizler**

DENİZ HUKUKUNUN TARİHÇESİ

Deniz hukuku kurallarının temelleri Roma'ya ait diyebiliriz. Ancak bu dönemde denizlerin paylaşımı sorunu yoktur. Romalılar sadece Akdeniz'i biliyorlar ve her taraf Roma'nın olduğu için (tek devlet olduğu için) paylaşmak gibi bir dert yoktur. Roma'daki kurallar, vatandaş olanların ve olmayanların kullanım alanları ile ilgili kurallardır. Digesta'da kurallar belirtilmiştir, bu dönemde kural olarak denizler herkesindir ve bu anlayış günümüzde Kıyılar Kanununa yansımıştır. Ama denizlerin paylaşımı konusunda önemli bir kaynak değildir.

16-17. yy.da keşifler başlayınca (ilk keşifçi devletler İspanya ve Portekiz'dir) paylaşım sorunu ve deniz hukukuna ilişkin konular gündeme gelmeye başlamıştır.

İki ülkenin paylaşımında sorun yaşaması üzerine Papa iki ferman çıkartıyor, özet olarak devletler keşfettikleri yerler (deniz yolları) üzerinde egemenlik haklarına sahiptir, başkaları buraları kullanacaksa vergi verecektir, diyor. **1494'te İspanya ve Portekiz** arasında **Tordesillas Anlaşması** yapılır, bu anlaşma denizlerin paylaşımına ilişkin ilk UA sözleşmedir.

Bu sözleşmeyle denizler, Roma'daki durumun tam aksine, serbest olmaktan çıkarak devletlerin egemenliğine bırakılmıştır. 1600'lü yıllarda dini, sosyal ve siyasi değişimler bu konuyu sarsmaya başlamıştır.

Dini Reformlar: Martin Luther ile başlamıştır, Papanın iktidarını tartışmaya açmıştır. Protestanlık ortaya çıkıyor ve Hristiyanlar Katolik ve Protestan olarak ikiye bölünüyor.

Sosyal değişimler: Ortaya piyasanın serbest olmasını isteyen yeni bir tüccar sınıfı çıkıyor. Denizlerin devletlerin egemenliğine tabi olmasına itiraz ediyorlar.

Siyasi değişimler: Bodin ile ulus devlet anlayışı başlıyor, yeni denizci devletler (Hollanda gibi) ortaya çıkıyor.

Bu üç unsuru bir araya getiren kişi **Grotius'dur**. Protestan'dır, Hollandalıdır, papanın otoritesine karşıdır, Hollandalı ticaret şirketinin hukuk danışmanıdır. Deniz hukukuna yön veren bir düşündür. **1605'te** Ganimet Hukuku kitabını yazıyor, bu kitabın dördüncü bölümü **More Liberium (Özgür Denizler)** bölümüdür. Denizlerin mülkiyete konu olamayacağını, herkese açık olması (**açık deniz teorisi**) gerektiğini ifade etmiştir.

İngiliz John Selden, 1635'te **More Clausum (Kapalı Denizler)** kitabını yazıyor, Grotius karşıtı görüşleri vardır. Denizlerde devletlerin egemenlik alanlarının (**kapalı deniz teorisi**) olabileceğini savunuyor.

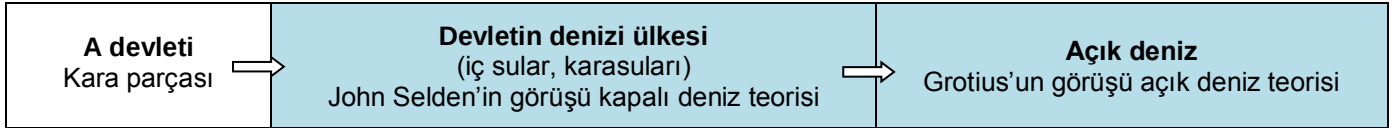
Deniz hukuku **iki gücün etkisinde** kalmıştır, bu iki güç arasındaki çatışmaya göre şekillenmiştir:

♥ Büyük filolara sahip **denizci devletler** → **açık deniz teorisini**

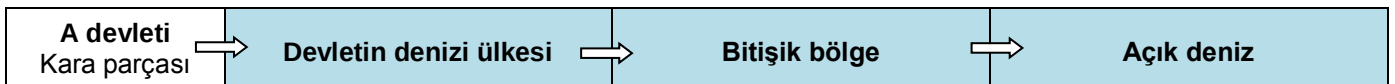
♥ Büyük filolara sahip olmayan **kıyı devletleri** → **kapalı deniz teorisini savunmuşlardır**.

İngiltere o dönemde büyük denizci devlet olmadığı için John Selden devletlerin egemenlik alanlarının olmasını (200 mile kadar egemenlik alanı olmasını) savunmuştur. 18. yy.da İngiltere denizci devlet olunca açık deniz teorisini savunmaya başlayacaktır.

♥ Bu iki görüş üzerine temel felsefe kurulmuştur. Denizlerin belirli bir mesafeye kadar olan kısımları devletlerin egemenliğindedir. Bunun dışındaki bölge açık denizlerdir. **20.yy.a kadar** deniz alanları bu iki görüş çerçevesinde şekillenmiştir: **Karasuları ve açık denizler**

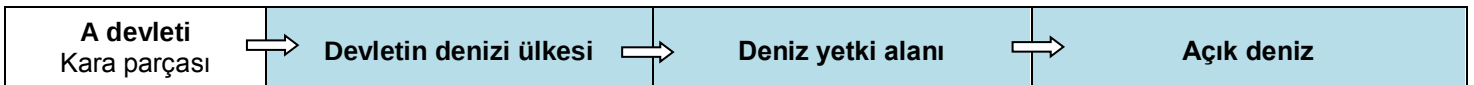
♥ **Birinci Dünya Savaşından sonra** sahneye ABD çıktı ve yeni bir kavram ortaya attı: **Bitişik bölge** (karasularının biraz daha ötesinde olan ve gümrük ve mali konularda haklar tanınan bölge)

♥ **İkinci Dünya Savaşından sonra** ABD bir kavram daha ortaya attı: **Kıta sahanlığı** (denizin tabanındaki petrolü çıkarmak için ortaya atılmış bir teori)

♥ **1970'lerde** sömürgeciliğin sona ermesi ve yeni devletlerin çıkmasıyla bir kavram daha çıktı: **Münhasır ekonomik bölge** (bu ülkeler için balıkçılık önemlidir)

İç sular ve karasularında egemenlik tamdır. Kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge açık deniz değildir, ama devletin egemenlik alanında da değildir. Aslında buraları açık deniz iken kıyı devletlerine egemenlik kullanma hakkı tanınmıştır. Bu alanlara **deniz yetki alanları** denilir. **Bugün itibarıyla** deniz alanları klasik olarak ikiye ama içerik olarak üçe ayrılmıştır.

Devletin denizi ülkesinde; devlet kara ülkesinde hangi kural ve haklara sahipse bu alanda da aynı haklara sahiptir. Bu alanda devletin egemenliği söz konusudur. Bu alan zaten devletindir, yetki zaten devletindir, UA hukukun yetki vermesi gereken, tanıması gereken bir hak değildir. UA hukuk ancak istisna koyabilir.

Deniz yetki alanı; devlet ülkesinin parçası değildir, egemenlik yok ama egemen hakların kullanıldığı alandır. Bu alan devletin değil, UA hukukun bir devlete tanıdığı bir haktır. Bu alanda bazı yönleriyle açık deniz kuralları, bazen de karasularına benzer kurallara geçerlidir.

Açık deniz; herkese açıktır.

Denizde bir noktada olan **bir olayı, hukuki olarak çözebilmemiz için**;

- ♥ İlk önce söz konusu noktanın bulunduğu **deniz alanını tespit** etmemiz gerekir.
- ♥ Sonra olayın olduğu **geminin niteliğini** (savaş gemisi, ticaret gemisi) bilmemiz gerekir.
- ♥ Ayrıca deniz **alanlarının genişliğini** bilmemiz gerekir.
- ♥ Bu deniz alanında **geçerli hukuki rejimi** bilmemiz gerekir.

Deniz hukuku, UA hukukun alt başlığı olduğuna göre aynen UA hukukun kaynaklarından (UA anlaşmalar, UA örf ve adet hukuku, hukukun genel ilkeleri ve yardımcı kaynaklar) yararlanır.

Deniz hukuku aslında daha çok örf ve adet hukuku kurallarıyla şekillenen bir UA hukuk alanıdır. UA deniz hukuku kurallarının kodifiye edilmesi daha çok 1. Dünya Savaşından sonra (MC ile birlikte) olmuş, ancak pek başarılı olmamıştır. 1899-1907 tarihli kurallar doğrudan deniz hukukuna ilişkin değil, denizlerdeki savaşlara ilişkin kurallardır. 2. Dünya Savaşından sonra BM ile birlikte ciddi normatif gelişmeler yaşanmıştır. Üç büyük konferans yapılmıştır.

♥ **1958 Cenevre Deniz Hukuku Konferansı**

Dört sözleşme ve bir ihtiyari protokol kabul edilmiştir. Türkiye konferansa katılmış, ancak bu sözleşmelere taraf değildir. Bu konferansta **karasularının ve bitişik bölgenin genişliği konusu çözülememiştir**.

1. Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi	Bu sözleşmelerin adlarını bilin denildi.
2. Kıta Sahaneliği Sözleşmesi	
3. Açık Deniz Sözleşmesi	
4. Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Sözleşmesi	

♥ **1960 Cenevre Deniz Hukuku Konferansı**

Toplantı gündemi karasularının ve bitişik bölgenin genişliğini çözmekti, **sonuç alınamadı**.

♥ **1973 Deniz Hukuku Konferansı**

Toplantı dokuz yıl sürmüştür. **1982’de BM Deniz Hukuku Sözleşmesi** imzalanmış ve 60. belgenin depozitöre teslim edilmesinden bir yıl sonra 1994’te yürürlüğe girmiştir. Türkiye konferansa katılmış, ancak sözleşmeye taraf değildir. Çünkü **3. maddedeki karasularının genişliğine ilişkin konu** istediğimiz gibi olmamıştır. Ege sorunu nedeniyle bu maddeye **karşı olduğumuz için** imzalamadık. Ayrıca ABD (kıta sahanlığı nedeniyle), İsrail ve Venezuela imzalamamıştır.

Taraf olmadığımız halde bu madde dışında sözleşmenin diğer hükümleri bize örf ve adet hukuku olarak uygulanır, çünkü biz bu kuralları yıllardır uyguluyoruz. Ayrıca bu sözleşmeye çekince koymak yasaktır.

DENİZ HUKUKUNUN SÜJELERİ

Temel sùjeler devletler ve UAÖ’lerdir. UAÖ olarak bilmemiz gereken UA Denizcilik Örgütüdür (IMO).

UA DENİZCİLİK ÖRGÜTÜ (IMO) (1948)

BM’e bağlı uzmanlık örgütüdür, devletler üzerinde etkisi olan bir örgüttür, merkezi İngiltere’dedir. 1982 Sözleşmesine üye devletler, bu örgütün de üyesidir. Deniz Hukuku kurallarının uygulanmasını takip eder, kuralların yenilenmesine ön ayak olur.

Türkiye 1994 ve 1998’de boğazlara ilişkin iki tüzük çıkarmış, Rusya bu tüzüklere karşı çıkmıştır. Türkiye bu örgütten görüş istemiş, örgütün görüşünde Türkiye’nin haklı olduğu belirtilince Rusya itirazlarını kesmiştir.

GEMİ

Tekne veya gemi; su üstünde kalkarak seyreden araçlar ve deniz uçakları dâhil su üzerinde taşıma aracı olarak kullanılmakta olan veya kullanıma yarayan her türlü deniz aracıdır.

Özel kişilere ait gemiler ticari amaçla kullanılan ve ticari amaçla kullanılmayan gemiler olarak ikiye ayrılır. UA hukuk açısından bu ayrım önemsizdir, UA hukukta **özel kişilere ait gemilerin hepsi ticaret gemisidir**.

Devlete ait gemiler üçe ayrılır. Savaş gemileri, savaş dışı kamu hizmeti gemileri (sahil güvenlik gibi) ve ticari amaçla işletilen gemilerdir. UA hukukta **devlete ait ticari amaçla işletilen gemiler ticaret gemisidir**. Ticaret gemilerine karşı dava açılabilir. Bulundukları deniz alanına göre farklı uygulamaya tabi olurlar.

GEMİ				
Özel kişilere (tüzel veya gerçek) ait		Devlete ait		
Ticari amaçlı	Ticari amaç olmayan	Savaş gemisi	Savaş dışı kamu hizmeti gemisi	Ticari amaçlı
UA hukuk açısından fark yoktur. Ticaret gemisi sayılır. Bayrak devletin koruma yükümlülüğü var.		Özel statüye tabidir, devleti temsil eder. Bunlara karşı saldırı devlete saldırdır. Bayrak devleti yetkilidir. Uyuşmazlıklar devlet nezdinde çözülür.		Ticaret gemisi sayılır.

Kıyı devleti: Geminin bulunduğu alana kıyı olarak yakın olan devlettir.

Bayrak devleti: Gemi hangi devletin bayrağını taşıyorsa bu devlet bayrak devletidir. Herhangi adli bir olayda gemide bulunan kişinin vatandaşlığının kural olarak önemi yoktur, geminin vatandaşlığı (bayrağı) önemlidir.

Liman devleti: Gemi hangi devletin limanlarında bulunuyorsa o devlet liman devletidir, bu genelde aynı zamanda kıyı devletidir.

Pratiklerde çözüm yolu:

Örnek: Türk kıyılarının 100 mil açığında bir İngiliz gemisi kaçak yolcu nedeniyle Türk savaş gemilerince durdurulmuş ve Türk limanına getirilmiş, kaptan hakkında cezai soruşturma başlatılmıştır. Türkiye'nin böyle bir yetkisi var mıdır?

→ İlk bakılacak konu, 100 mil neresidir, gemi hangi deniz alanında bulunmaktadır?

→ Yeri tespit ettikten sonra, tespit edilen yerde geçerli hukuki rejim nedir? Bayrak devletine UA hukuk hangi hakları vermiştir, kıyı devletine hangi hakları vermiştir? Soru bu yöntemle çözülecektir.

4. HAFTA / 09 MART 2017

DENİZ ALANLARI

Temelde üç gruba ayrılmıştır: İç sular ve karasuları, yetki alanları (kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge) ve açık denizdir. Deniz alanları karaya bağlı haklar tanıyan bir alandır. Denize doğru açıldıkça karanın deniz üzerindeki hâkimiyet azalır, diğer devletlerin hakları genişlemeye başlar.

♥ **İç sular ve karasuları**, devlet egemenliğinin tam uygulandığı deniz alanlarıdır, ülkenin bir parçasıdır. **Kural kıyı devletinin egemenliğidir.**

♥ **Kıta sahanlığı** (münhasır ekonomik bölge), ülkenin bir parçası değildir, ama UA hukuk kıyı devletine egemen yetkiler tanımıştır. Bu alanlara devletin yetki alanı denir. **Kural UA hukuk kurallarıdır**, istisnai olarak UA hukuk kıyı devletine bazı haklar tanır.

♥ **Açık deniz**, herkesin kullanımına açık alanlardır. **Kural tamamen UA hukuk kurallarıdır.**

Mülkilik ilkesi; devletin ülkesinde meydana gelen suçlarda o devletin ceza kanunlarının uygulanmasıdır. Mülkilik ilkesi gereği ceza kanunları **karasularında da uygulanır.**

Deniz hukukunda **şahsılık ilkesi geçerli değildir**. Deniz hukuku **iki devletin (bayrak devleti ve kıyı devleti) yetkileri üzerinden şekillenmiştir**.

Şahsın **vatandaşlığının bulunduğu devletin** olaya girebilmesi; ilgili şahısları himaye altına alması ve bu bağlamda devletin bir menfaatinin ihlal edilmesiyle mümkündür.

İÇSULAR

Deniz hukukunda ana **mantık**; karadan denize doğru gittikçe kıyı devletinin deniz üzerindeki haklarının azalmaya başlamasıdır, diğer devletlerin haklarının genişlemesidir.

İç sular, ülke içindeki göller, nehirler, kanallar değildir. Ülke içinde olan bu sular deniz hukuku anlamında iç sulara dâhil değildir. Bunlar ayrı bir hukuki statüye tabidir.

İç sular: DHS mad. 8: Aksi öngörülmedikçe, karasuları **esas hattının berisinde** (kara tarafında) kalan sular devletin iç sularının bir parçasını teşkil eder.

ESAS HAT

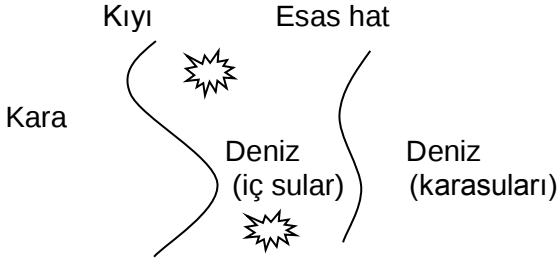
Normal esas hat: DHS mad. 5: Aksi öngörülmedikçe, karasularının genişliğini ölçmeye yarayan normal esas hat, kıyı doğrultusundaki en düşük cezir hattıdır (sınırların en çok çekildiği hat), bu hat kıyı devleti tarafından resmen kabul edilmiş büyük ölçekli haritalar üzerinde gösterilir.

“Karasuları kıyidan itibaren mildir.” Bu cümleyi kesinlikle kullanmayın, fahiş hatadır.

Kıyidan başlayan tek deniz alanı vardır ve bu iç sulardır, diğer deniz alanları esas hattın başlar. İç sular esas hattın gerisinde kalan sulardır. Karasuları kıyidan başlamaz, esas hattın başlar. Kıyidan esas hatta kadar iç sulardır, esas hattın başlar belli bir mesafeye kadar (12 mil) karasularıdır.

Gemiler hangi suda yol aldıklarını, devletin yetkisini bilmek isterler. Bu nedenle devletler haritalarını çizip BM'e bildirecekler ve IMO kanalıyla tüm devletler bu alanı görecekler.

UAD **1951'de İngiltere-Norveç Balıkçılık davası** kararını veriyor. Norveç'in esas hattını çizmesini haklı buluyor, İngiltere'nin 100 yıl itiraz etmemesini doğru bulmuyor, örf ve adet hukuku oluşmuş diyor.

Denizin **en fazla çekildiği yer** esas hattır.
Karasuları esas hattın başlar. İç sular esas hatla biter.
Esas hattın gerisindeki sular iç sulardır.
İç sular için mesafe belirsiz, gel-git olayı her yerde farklıdır.

Düz esas hat: DHS mad. 7: Kıyının derin bir şekilde girintili-çıkıntılı olduğu yerlerde veya kıyının hemen yakınında kıyı boyunca uzanan bir adalar saçağı varsa, karasularının genişliğinin ölçülmesi için esas alınan hattın çiziminde uygun noktaları birleştiren düz esas hatlar yöntemi kullanılabilir.

Bu madde 1982 sözleşmesine taraf olanları bağlar, ancak 1951 kararında bu uygulama aynı zamanda **örf ve adettir**, demektir. Yani Türkiye sözleşmeye taraf olmasa da bu hükümden yararlanabilir.

Sonuç olarak; esas hat karasularının ölçülmeye başlandığı çizgidir. Aynı zamanda esas hat iç suların bittiği çizgidir. Normal (denizlerin en fazla çekildiğinde ortaya çıkan çizgi) veya düz hat olabilir.

Düz esas hat: DHS mad. 7/3: Düz esas hatların çiziminde kıyının genel istikametinden **dikkate değer ölçüde sapılmamalıdır** ve hatların içinde kalan deniz alanlarının iç sular rejimine tabi olması için **kara ile yeteri kadar bağlantılı olması** gerekir.

Bu şekilde düz hat çizersen bu çizgi 44 milden uzun olmayacak.

44 mili aşıyorsa bu şekilde çizgi olmalıdır.

44 mil kuralı sözleşmede yoktur, UAD'nın 1951 kararında vardır, 44 mil örf ve adet değildir.

- ♥ Sözleşme düz hat uygulamasında bazı alanların da iç sulara dâhil edilebileceğini söyler.
- ♥ DHS mad. 9 **nehir ağzlarının** (denize döküldüğü yerde) iç sulara dâhil edilebileceğini söyler.
- ♥ DHS mad. 10 **körfezlerin** iç sulara dâhil edilebileceğini söyler. Körfezin ağzı düz çizgiyle birleştirilip iç sulara dâhil edilebilir.
 - ✓ Ancak ilk şart körfezin tümünün **bir devlete ait olması** gerekir.
 - ✓ İkinci şart, Körfezin ağzını birleştiren düz çizgiyi çap kabul edelim ve körfez yönüne doğru yarım daire düşünelim. **Körfezin su kapasitesi** yarım dairenin su kapasitesinden fazla olması gerekir. Değilse iç sulara dâhil edemeyiz, düz hat değil, normal esas hat uygulanır.
 - ✓ Üçüncü şart, körfezin ağzını birleştiren düz çizgi **24 mili** geçemez. Geçiyorsa düz hat çizgisi 24 mile denk gelen yere kadar geri çekilir.
 - ✓ Dördüncü şart, bu kurallar **tarihi körfezler** için geçerli değildir, demektir. Tarihi derken, çok uzun süredir körfezi iç sular olarak kullanmışsak burada düz çizgi kullanılabilir ve iç sular olmaya devam eder. Örneğin Antalya Körfezi ağız genişliği 24 milden çok fazladır, ama bizim için tarihi körfezdir, uzun süredir iç sular olarak kabul edildiğinden düz çizgiyi burada uygulayabiliyoruz. Tarihi körfezlerde tek devlet, yarım daire, 24 mil gibi kurallar uygulanmaz.
- ♥ DHS mad. 11 **limanlar** her zaman iç sulara dâhildir. Bir gemi limanda denilirse bu geminin iç sularda olduğu anlamına gelir. **SINAVDA DİKKAT!!!**
- ♥ Bazen **demir yerleri** de (DHS mad. 7/3'e uymak şartıyla) iç sulara dâhildir. **Boğazlar** da iç sulardır, ama statüsü farklıdır.

- ♥ Esas hat çizgisi çizilirken **sunî adalar, petrol platformları** dikkate alınmaz, doğal olanlar dikkate alınır.
- ♥ DHS mad. 14'e göre devletler **normal, düz veya karma hattı tercih** edebilirler. Bir kıyıda her iki yöntemi birlikte de kullanabilir. Devlet kendi egemenlik alanını belirleyen çizgiye kendisi karar veriyor, UA hukuk belirlemiyor. Bizim Karasuları Kanunumuz var, bu hatların nasıl çizileceği kanunla belirleniyor.
- ♥ DHS mad. 14'e göre hat tespit edildikten sonra **BM'e bir harita** olarak bildirilmelidir.

İÇ SULARIN HUKUKİ REJİMİ

- ♥ İç sular devlet egemenliğinin tam olarak uygulandığı deniz alanlarıdır. Bu alan devletlerin kanunlarıyla düzenlenir. UA hukuk kural olarak iç sulara herhangi bir istisna getiremez.
- ♥ İç sular kıyı devletinin kara parçasından farklı değildir, iç sular ülke sınırları içindedir. Burada işlenen suçlara ülke ceza kanunu uygulanır.

KARASULARI

DHS mad. 2: Bir kıyı devletinin egemenliği, kara ülkesinin ve iç sularının ve bir takımda olması halinde takımda sularının ötesinde, karasuları olarak tarif edilen (kıyıya) bitişik bir deniz kuşağını kapsar. Bu egemenlik, karasularının deniz yatağını ve toprak altını olduğu kadar kara sularının üzerindeki hava sahasını da kapsar.

Karasuları esas hattın itibaren başlar ve esas hattın itibaren 12 mildir. İç sular ise esas hatta biter. Karasularının genişliği konusunda kıyı devletleri (geniş olsun ister) ve bayrak devletleri (dar olsun ister) arasında tartışma uzun zamandır devam etmektedir.

Osmanlıda sözleşmelerde **ufuk çizgisi hattı yöntemi** görülmektedir. Kıyıda durduğunuzda denizle karanın sanki birleşmiş gibi görüldüğü ufuk hattıdır, gemiyi en son gördüğün noktadır.

İspanyollar “**kara görüldü**” denildiğinde yani karanın ilk görüldüğü noktadır diyorlar.

1702’de Hollandalı düşünür **Bynkerehook**, karasularının genişliğini **askeri gücün yettiği yer** olarak ifade eder. Askeri gücünün yetmediği yerler senin değildir. O dönemde bir top ile 3 milde bulunan bir gemi ateş altına alınabiliyordu, o zaman karasuları 3 mildir demıştır.

Bu kural bir türlü yerleştirilemedi. 1958 ve 1960 konferanslarında anlaşma sağlanamadı. 1982 sözleşmesinde çözüm getirdiler. Biz bu maddeye karşı olduğumuz için sözleşmeyi imzalamadık ve taraf olmadık.

DHS mad. 3: Her devletin, karasularının genişliğini bu sözleşmeye uygun şekilde belirlenen esas hatlardan itibaren **12 deniz milini aşmayan** bir sınıra kadar tespit etme hakkı vardır.

Dikkat edelim, 12 mildir demiyor, **12 mile kadardır** diyor. Biz Karadeniz’de 12 mil, Ege’de 6 mili savunuyoruz.

- ♥ Karasuları devletin kara parçasıyla aynı statüye tabidir. Hatta altı ve üstü de devletindir.
- ♥ Devletin sınırı karasularının bittiği yere kadardır.
- ♥ Devlet karasularında egemendir. Karasularını tepsi etme yetkisi devletin egemenlik hakkıdır. Ancak bu konu Yunanistan (12 mil istiyor) ile Türkiye (6 mili geçemezsin diyor) arasında Ege sorunu yaratmıştır.

DHS mad. 15: İki devletin kıyısı karşı karşıya ise ve aradaki mesafe yeterli değilse, iki devletten hiçbirisi aralarında aksini öngören bir anlaşma olmadıkça karasularını orta hattın ötesine taşıyamaz.

Bununla beraber, tarihi bir hak veya diğer özel şartlar sebebiyle iki devletin karasularını bu hükümle bağdaşmayan bir şekilde sınırlandırmasının gerekli olduğu yerlerde, yukarıdaki hüküm uygulanmaz.

Aradaki mesafe yeterli değil ve çakışıyorsa konu UA hukukun alanına girer. **Bu durumda kurallar:**

- ♥ Devletler aralarında istedikleri gibi **anlaşma yapabilirler**, aradaki mesafeyi bölüşebilirler. Ancak hiçbir şekilde bir devlet 12 mili geçemez. Örneğin iki devlet arası mesafe 20 mil olsun, anlaşarak 8+12 mil, 9+11 mil veya 10+10 mil diyebilirler veya 6 mil+8 mil boşluk+6 mil diyebilirler. Ancak 7+13 mil yapamazlar, 12 mili geçme yasağı vardır.
- ♥ Anlaşma yapamazlarsa her iki devlet **orta hattı geçemez**, yani örneğimizde 10 mili geçemezler.
- ♥ Eğer özel durum varsa ve orta hat kuralı devletlerden birine **haksız sonuç doğuracaksa uygulanmaz**. Biz Ege’deki adaların özel bir durumunun olduğunu, mutlaka anlaşmaya varılmasını yani 15. maddenin ikinci fıkrasını savunuyoruz. Bir diğer konu; Yunanistan 12 mil ilan ederse, Ege Denizinin büyük kısmı Yunanistan karasularına dönüşeceği için biz bu durumda özellikle savaş durumunda Ege’den geçişlerde zora düşeceğimiz için 12 mil kararına itiraz ediyoruz. Yani 3. maddenin 15. madde ile birlikte düşünülmesi gerektiğini, 3. maddenin tek başına uygulanmasının doğru olmayacağını savunuyoruz.

5. HAFTA / 16 MART 2017

KARA SULARININ HUKUKİ REJİMİ

- ♥ Esas hattın itibaren karasuları başlar, 12 mile kadar olabilir.
- ♥ Hukuki rejimini ise 2. maddede görüyoruz. Buna göre, devletin egemenliği kara ülkesini, iç sularını ve karasularını kapsar. Yani karasuları egemenliğin, devlet ülkesinin bir parçasıdır. İstisnası zararsız geçişdir.
- ♥ Bu egemenlik, karasularının deniz yatağını ve toprak altını olduğu kadar kara sularının üzerindeki hava sahasını da kapsar.
- ♥ Devlet kara ülkesinde sahip olduğu tüm yetkilere kural olarak karasularında da sahiptir.
- ♥ Kara hukuku açısından, devletler ülkelerine kimin girip girmeyeceğine kendisi karar verir, yani devletler ülkesi üzerinde münhasır yetkiye sahiptir. Diğer ülkenin karasularından, denizden gitmeye kalktığımızda boşuna yolu uzatmamak için (ekonomik kayıpları önlemek için) UA hukuk, kara hukukundan farklı olarak deniz hukukunda istisna getirmiştir, buna **ZARARSIZ GEÇİŞ** diyoruz.

ZARARSIZ GEÇİŞ

DHS mad. 17: Denize kıyısı olsun veya olmasın, bütün devletlerin gemileri, bu sözleşmenin hükümlerine tabi bir şekilde, karasularından zararsız geçiş hakkına sahiptir.

♥ Bütün devletlerin gemileri başka devletlerin **karasularından zararsız geçiş hakkına sahiptir.**

♥ **İç sularda zararsız geçiş hakkı yoktur.** **DİKKAT!!!**

♥ Zararsız geçiş iki unsurdan oluşur: **Geçiş ve zararsızlık**

DHS mad. 18 (Geçiş): Geçiş, iç sulara girmeden veya iç sular dışındaki bir demir yeri veya liman tesisine uğramadan karasularını kat etmedir. **Geçiş**, iç sulara girme veya iç sulardan çıkma veya bu gibi demir yeri veya liman tesisine uğrama amacı ile karasularından seyrüsefer etmektir.

Geçiş kesintisiz ve çabuk olmalıdır. Bununla beraber gerektiğinde, mücbir sebep veya tehlike zorunlu kıldığında veya tehlikede olan kişi, gemi veya uçaklara yardım etmek amacıyla gerekli olduğu ölçüde, durmayı ve demirlemeyi kapsar.

♥ Zararsız geçişte durmak ve duraklamak yasaktır, kesintisiz ve çabuk olmalıdır. Zorunlu hallerde durulursa zararsız geçiş bozulmaz, ama keyfi olarak duraklarsa veya demir atarsa bu zararsız geçiş olmaz.

♥ Bu madde denizci (bayrak) devletlerin işine yarayan bir maddedir, ekonomik kayıpların önüne geçer.

DHS mad. 19 (Zararsızlık): Geçiş, kıyı devletinin barışına, düzenine ve yol güvenliğine halel getirmedikçe zararsızdır. Yabancı bir gemi kıyı devletinin karasularında **aşağıdaki hareketleri** yaparsa, bu geminin geçişinin onun barışına, düzenine ve yol güvenliğine halel getirdiği kabul edilecektir.

- Kıyı devletinin egemenliğine, ülkesel bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı veya BM Şartını ihlal edecek şekilde herhangi bir kuvvet kullanılması veya kuvvet kullanılması tehdidi
- Silahlarla yapılan manevra veya deneme
- Kıyı devletinin savunma ve güvenliğinin zararına olarak bilgi toplamayı amaçlayan hareketler
- Kıyı devletinin savunma ve güvenliğini etkilemeyi amaçlayan propaganda hareketi
- Herhangi bir uçağın güverteden havalandırılması, güverteye inmesi
- Herhangi bir askeri aygıtın güverteden fırlatılması, güverteye inmesi
- Kıyı devletinin gümrük, maliye, göç, sağlık ile ilgili kanunlarına aykırı şekilde herhangi bir malın, paranın veya kişinin gemiye alınması veya çıkarılması
- Sözleşmeye aykırı kasti ve ciddi kirlendirme hareketi
- Herhangi bir balıkçılık hareketi
- Araştırma veya ölçüm hareketi
- Kıyı devletinin herhangi bir muhaberat sistemine veya tesisine müdahaleyi amaçlayan bir hareket
- Geçişle doğrudan ilgisi olmayan diğer bir hareket

ZARARSIZ GEÇİŞ: Denize kıyısı olsun veya olmasın, bütün devletlerin gemilerinin kıyı devletinin barışına, düzenine ve yol güvenliğine zarar vermeksizin, o devletin karasularından durmadan, duraksamadan yapacağı geçiştir.

♥ Zararsız geçiş sadece **barış, düzen ve yol güvenliği ihlal** edildiğinde zararsız olmaktan çıkmaz. Ayrıca **duraklatıldığı zaman** da geçiş zararsız olmaktan çıkar. **İki unsur birlikte olmalıdır.** Çünkü zararsız geçiş durmadan duraksamadan geçiş yapan gemiler içindir.

♥ Zararsız geçiş bütün devletlerin gemilerine tanınan bir haktır. Sadece sözleşmede düzenlenen bir hak değil, aynı zamanda **örf ve adet hukuku kuralıdır.**

♥ **İç sularından zararsız geçiş olmaz.** Zararsız geçiş **kara sularına özgü bir haktır.** Kara sularının ilerisinden yapılan geçişler de seyrüsefer serbestisi ilkesi vardır.

♥ Barış, düzen ve güvenlik ile ilgili 1958 sözleşmelerinde bir tanım getirilmemiştir. 1982 sözleşmesi 19. maddede ihlal sayılacak hareketleri saymıştır, ama en sonunda geçişle ilgisi olmayan diğer bir hareket diyerek sınırlamayı genişletmiştir.

♥ Barış, düzen ve yol güvenliğinin ihlal edilip edilmediğine **kıyı devleti karar verir.** Kıyı devleti karar verirken zararsız geçiş hakkına dikkat eder.

♥ Kıyı devleti haklı olduğunu ispatlayamazsa masrafları karşılamak zorundadır, örneğin gemide taze sebze varsa ve gemi kıyı devletince haksız olarak limana çekilirse ve mallar çürürse kıyı devleti zararı karşılamak zorundadır.

KIYI DEVLETİNİN HAKLARI

- ♥ 20. madde özel bir düzenlemedir. Bu maddeye göre, **denizaltı ve diğer sualtı araçları**, karasularında, su üstünde seyretmeye ve bayraklarını göstermeye mecburdur.
- ♥ 21. madde **kıyı devletinin haklarını** düzenliyor. Bu maddeye göre, kıyı devleti karasularına ilişkin kanunla düzenleme yapabilir.
- ♥ 22. madde karasularından **geçiş yolları ve trafik şemalarını** düzenliyor. Bu maddeye göre, kıyı devleti gemilerin geçişini engelleyemez, ama özel düzenleme yapabilir, trafik yollarını düzenleyebilir.
- ♥ 23. madde **nükleer güçle çalışan veya tehlikeli madde taşıyan gemiler** içindir. Bu maddeye göre, nükleer güçle çalışan gemiler ve nükleer maddeleri veya tehlikeli / zararlı olan diğer maddeleri taşıyan gemiler karasularından zararsız geçiş hakkını kullandığı zaman, UA anlaşmalarla bu gibi gemiler için tesis edilen belgeleri taşıyacak ve özel koruyucu tedbirlere riayet edeceklerdir.

Kıyı devleti bu gibi gemilerin geçişine engel olamaz, zararsız geçiş hakları vardır. Ama gerekli sertifikaları sorma hakkı vardır. Normal gemilere sorma hakkı bile yoktu. Sertifika varsa zararsız geçiş hakkı vardır.

- ♥ 25/3. fıkra **kıyı devletinin korunma haklarını** düzenliyor. Bu fıkraya göre, kıyı devleti yabancı gemiler arasında ayırım yapmadan zararsız geçiş çeşitli sebeplerle (askeri tatbikat gibi) geçici erteleyebilir.

KIYI DEVLETİNİN SORUMLULUKLARI

- ♥ Kıyı devleti zararsız geçiş **engellemeyecek**. Bu anlamda kıyı devletine verilen bütün haklar zararsız geçiş engellemeyecek şekilde kullanılmalıdır.
- ♥ Kıyı devleti kanunla **düzenlemeler** yapabilir, ama bunu yaparken gemilerin geçişini **engellememelidir**, zararsız geçiş zorlaştıracak kurallar koyamaz.
- ♥ 24. madde kıyı devletinin görevlerini düzenliyor. Bu maddeye göre, kıyı devleti gemilerin karasularından zararsız geçiş hakkını **sözleşmeye aykırı şekilde erteleyemez**. **Kıyı devleti şunları yapmayacaktır:**

- ✓ Zararsız geçiş hakkını **fiilen inkâr etme** veya bu hakkın değerini düşürecek şartları empoze etmek
- ✓ Herhangi bir devlete veya gemisine **ayırım yapmak**

- ♥ Bu maddeye göre, kıyı devleti karasuları içinde bilgisi dâhilindeki seyrüsefer ile ilgili herhangi bir **tehlikeyi** uygun biçimde **ilan edecektir**. Her devlet karasuları içerisinde gemilerin güvenli geçişinden sorumludur.
- ♥ 26. madde ücreti düzenliyor. Bu maddeye göre, zararsız geçiş **ücrete tabi değildir**.
- ♥ Kıyı devletinin kanun ve düzenlemelerinin her ihlali geçiş zararsız olmaktan çıkarmaz. Geminin ihlali barış, düzen ve güvenliği ihlal edecek boyuta ulaşırsa veya çevre kirliliği gibi konularda ciddi boyutlara ulaşırsa geçiş zararsız olmaktan çıkar. Bu boyutlara **ulaşmayan ihlallere ceza yazılır**, ama gemiyi durdurma, alıkoyma yapılmaz.
- ♥ **İki durumda** geçiş **zararsız olmaktan çıkar**.
 - ✓ Gemi zararsız geçiş yaparken **durmuşsa**
 - ✓ Gemi geçiş halindedir, ama **barış, düzen ve güvenliği bozuyorsa**

CEZAI YARGI YETKİSİ

SINAVDA 27. MADDE VE FIKRALARI MUTLAKA SORULACAK!!!

DHS mad. 27/1 (Cezai yargı yetkisi): Karasularında geçen yabancı bir gemide işlenen herhangi bir suçla bağlantılı olarak herhangi bir kimsenin tutuklanması veya bir soruşturmanın yapılması için kıyı devletinin bu gemi üzerindeki cezai yargı yetkisi **aşağıdaki durumlarda kullanılır**.

27/1 a: Suçun sonuçları kıyı devletine **sirayet ediyorsa**

27/1 b: Suç ülkenin barışını veya karasularının **düzenini bozacak türdeyse**

27/1 c: Mahalli mercilerin yardımı gemi kaptanı veya bayrak devletinin bir **diplomatik ajanı veya konsolosluk memuru tarafından istenmişse**

27/1 d: Tedbirler **uyuşturucu veya psikotropik maddelerin** kanun dışı trafiğini **önlemek için gerekliyse**

- ♥ UA deniz hukuku, kıyı devletinin karasuları üzerindeki **egemenliğine iki istisna** getirmektedir.
 - ✓ **Zararsız geçiş**
 - ✓ **Yargı yetkisi**
- ♥ Kıyı devleti cezai yargı yetkisini yukarıdaki **dört durum dışında kullanamaz**. Bu durumda cezai yargı yetkisi **bayrak devletinin**. Kıyı devletinin cezai **yargı yetkisi sınırlandırılmıştır**. Ceza hukukundaki mülkiyet ilkesi deniz hukuku açısından sınırlandırılmıştır.

DHS mad. 27/2: Yukarıdaki hükümler, kıyı devletinin iç sularını terk ettikten sonra karasularından geçen gemide bir tutuklama yapma veya bir soruşturma yapma amacıyla kanunların müsaade ettiği herhangi bir tedbiri almak hakkını etkilemez.

İlk fıkrada, kıyı devletinin dört durumda yetkili olduğu belirtiliyor. İkinci fıkrada, gemi iç sularından hareket etmiş ve henüz karasularındadır. Bir suçluyu polis arıyor. Gemiye durdurup suçluyu yakalama yetkisi vardır, kaptanı da tutuklama yetkisi vardır.

DHS mad. 27/5: Kıyı devletinin karasularından geçen bir yabancı gemide, gemi yabancı bir limandan gelip iç sulara girmeden karasularından geçiyorsa, karasularına girmeden önce işlenen bir suçla ilgili herhangi bir tedbiri alamaz.

Başka bir yerde işlenmiş suç ile ilgili kıyı devleti, gemi kendi karasularından geçerken, hiçbir şey yapamaz.

Örnek 1 Bayrak devleti İngiltere Aşçı Fransız Yamak Yunanlı Kıyı devleti Türkiye	Aşçı yamağı bıçaklıyor, yamak öldü. Yetkileri açıklayın. ♥ Ceza hukuku anlamında bir suçtur. ♥ Türk karasularında suç işlenmiştir. ♥ Suçun sonuçları Türkiye'yi etkilemiyor. ♥ Yetki bayrak devletindir. Öldürülen yamak denize atılırsa, 27/1 a maddesine girer. ♥ Sonuçları itibariyle kıyı devletini ilgilendiren bir suç olur. ♥ Cezai yargı yetkisi kıyı devletinin olur.
Örnek 2 Bayrak devleti İngiltere Türk vatandaş Kıyı devleti İspanya	Türk vatandaşın odasından altınları çalınıyor. ♥ Geminin sorumlusu kaptandır, ona başvuru yapılır. ♥ Kaptan soruşturma başlatır, tutanakları tutar. Hırsız tespit ederse yakalayıp kapatacak. Gemi İngiliz limanına gelince hırsız savcılığa teslim eder. Soruşturma yetkisi liman savcılığındadır. ♥ İspanya'yı etkileyen bir durum yok.
Örnek 3 Bayrak devleti İngiltere Aşçı Fransız Yamak Yunanlı Kıyı devleti Türkiye	Birisi gemide bıçaklanmış, gemi kaptanının soruşturma imkânları kısıtlı. Kaptan veya İngiliz konsolos ya da büyükelçi yardım istiyor. 27/1 c maddesine girer. ♥ Yardım talep edilirse, sonuçları bizi ilgilendirmedeği halde yargı yetkisi bize geçer.
Örnek 4	Adam güverteye çıkmış, sağa sola ateş ediyor. 27/1 b maddesine girer. ♥ Suç ülkenin barışını veya karasularının düzenini bozacak türdeyse sahi güvenlik gemiyi limana çeker. Soruşturma başlatır, gerekirse tutuklama yapar.
Örnek 5	Gemi uyuşturucu ticareti için kullanılıyorsa. 27/1 d maddesine girer. ♥ Suç barış ve güvenliği etkilemese, sonuçları sirayet etmese bile kıyı devleti yetkilidir.
Örnek 6	Gemide karasularımıza girmeden önce başka bir ülkede işlenmiş bir suçlu vardır. 27/5 maddesine girer. ♥ Kıyı devletinin yetkisi yoktur.
Örnek 7	Gemide iç sularımızda işlenen bir suçun faili vardır. Gemi iç sularımızdan çıkmış ve karasularımızdadır. 27/2 maddesine girer. ♥ Kıyı devletinin yetkisi vardır.
Örnek 8	Açık denizde Türk vatandaşının altınları çalındı. Gemi Türk karasularına geldi. 27/5 maddesine girer. ♥ Kıyı devletinin yetkisi yoktur. ♥ Suç karasularının dışında işlenmiştir.
Örnek 9	Karasularımızda Türk vatandaşının altınları çalındı. 27/1 maddesine girer. ♥ Kıyı devletinin yetkisi vardır. ♥ Malı çalınan Türk vatandaşı olduğu için Türkiye dolaylı etkilenir.

NOT: Örnekler yabancı gemiler içindir, gemi Türk gemisi olursa ve nerde olursa olsun yetki her zaman vardır.

DHS mad. 28/1 (Hukuki yargı yetkisi): Kıyı devleti, karasularından geçen yabancı gemide bulunan bir kişiyle ilgili hukuki yargılama yetkisini kullanmak sebebiyle bu gemiyi durdurmamalı ve yolundan çevirmemelidir.

DHS mad. 28/2 (Hukuki yargı yetkisi): Kıyı devleti, yabancı bir geminin karasularından yaptığı yolculuk esnasında veya yolculuk amacıyla üstlendiği yükümlülükler veya sorumluluklar müstesna olmak üzere, herhangi bir hukuki dava amacıyla bu gemiyi haczedemez veya onu tutuklayamaz.

DHS mad. 28/3 (Hukuki yargı yetkisi): İkinci fıkra, kıyı devletinin karasularında yatan veya iç sularını terk ettikten sonra karasularından geçen yabancı bir gemiyi herhangi bir hukuk davası sebebiyle kanunlarına uygun şekilde haczetmek veya tutuklamak hakkına hâlel getirmez.

- ♥ 28/1'e göre, yabancı bir şirketin kıyı devletine borcu varsa ve şirketin gemisi karasularından geçiyor olsa bile gemi durdurulamaz ve yolundan çevrilemez.
- ♥ 28/2'nin istisnası, karasularından geçiş sırasında gemi kıyı devletinden bir hizmet almışsa ve karşılığını ödememişse icrai işlem yapılabilir.
- ♥ 28/3'e göre karasularında yatan gemiye işlem yapılabilir, zaten kıyı devletinin yetkisi içindedir. İç sularından çıkıp giden ve karasularında bulunan gemiye hukuki işlem yapılabilir. Örneğin yabancı bir şirketin size borcu varsa ve şirketin de iç sularda bir gemisi varsa bu gemiye haciz işlemi yaptırabilirsiniz. Haczi başlattınız ve gemi kaçmaya başladı, karasularında da gemide haciz işlemine devam edebilirsiniz. Çünkü iç sularda iken işleme başlamıştınız. Gemi iç sularımıza girmeden geçiyorsa işlem yaptırabilirsiniz.

Sonuç olarak;

- ♥ Hukuk davaları açısından karasularından geçen gemilerle ilgili o sırada verilen hizmetin karşılığını almak dışında kural olarak herhangi bir işlem yapılamıyor.
- ♥ Ancak iç sulara geldiği zaman veya karasularında yatıyorsa kıyı devleti yetki kullanabiliyor.
- ♥ İç sulardan çıkan bir gemi ise yetki kıyı devletindir. Gemi iç sulara girerse zararsız geçiş hakkı sona erer, yetki tamamen kıyı devletine geçer.
- ♥ Karasularına girmeden önce bir suç işlenmişse kıyı devletinin yetki yoktur.
- ♥ İç hukuk, ceza kanunu gerekçe gösterilerek kıyı devleti müdahalede bulunamaz.
- ♥ Gemide bir soykırım suçlusu varsa, kıyı devletinin yine de yetkisi yoktur. **İşlem yapılabilecek haller:**

- ✓ **Bayrak devleti** ile temas kurularak **izin verdiği takdirde** işlem yapılabilir.
- ✓ Suçun **sonuçlarından etkilenirsen**, örneğin suçlu kendi vatandaşın ise yetki kullanabilirsin.
- ✓ **BMGK kararı varsa**, BM Anlaşmasına uygun bir hareketse kıyı devleti işlem yapabilir.

Buraya kadar sözü edilen maddeler ticaret gemileri için söz konusudur.

HARP GEMİLERİ

DHS mad. 29 (Tanımı): Harp gemisi bir devletin silahlı kuvvetlerine ait olup kendi tabiiyetindeki gemileri başkalarından ayıran **harici alametler taşıyan**, bu devletin hükümetinin usulüne uygun şekilde **yetkilendirdiği** ve ismi normal hizmet listesinde görünen bir **subayın komutasında** olan ve **disiplin altındaki bir mürettebatla** donatılan gemidir.

Gemi mutlaka dış işaretler taşıyacak, bir subayın komutasında olacak, askeri disiplinle hareket eden askeri birlik olacak, bunun dışında kalan gemiler ticaret gemisidir. Yani özel veya tüzel kişilere ait gemiler, devletin ticari amaçla kullandığı gemiler ticaret gemisidir.

DHS mad. 31 (Zarar): Harp gemilerinin veya **gayri ticari amaçlarla kullanılan diğer devlet gemilerinin** sebep olduğu zarar dolayısıyla bayrak devleti sorumludur.

Harp gemilerinin ve gayri ticari amaçlarla kullanılan diğer devlet gemilerinin **zararsız geçiş hakkı vardır**. Kıyı devleti bu gemilere müdahale edemez, sorumluluk bayrak devletine aittir. Sorunların çözümü, zararın giderilmesi, tazminat gibi hususlar bayrak devletinden istenir.

Kıyı devleti sadece karasularını **terk etmeye davet edebilir**. Gemi davete uymazsa deniz hukuku kuralları biter. BM Anlaşması çerçevesinde 51. maddeye göre (meşru müdafaa) orantılı hareket edilir.

TÜRKİYE'NİN UYGULAMALARI

- **1964 tarihli 476 sayılı Karasuları Kanunu** (eski, yürürlükten kalktı)
- **1982 tarihli 2674 sayılı Karasuları Kanunu:** Türk karasuları Türkiye ülkesine dâhildir. Genişliği 6 mildir. Bakanlar Kurulu 6 deniz milinin üstünde karasuları genişliği tespit etmeye yetkilidir. Bu yetki verme maddesi eski kanunda yoktur. Bizim karasularımızda iki uygulama vardır. Ege'de 6 mil, Karadeniz ve Akdeniz'de 12 mildir.

- **Ticaret gemileri** açısından, karasularından zararsız geçiş hakkı vardır, iç sulara ve limanlara gelişleri izne tabi değildir. Tek istisnası GKRY gemileri iç sulara alınmıyor. Suç söz konusu olduğunda DHS mad. 27 ve 28 uygulanır.
- **Savaş gemileri** açısından, **1984** Yabancı Silahlı Kuvvetlere Bağlı Gemilerin Türk İç Sularına ve Limanlarına Gelişleri **Yönetmeliği** vardır. Karasularından geçişler herhangi bir izne tabi değildir, savaş gemileri geçebilirler. İzne tabi olan iç sulara ve limanlara girişlerdir, yönetmelikte iki düzenleme vardır.
 - ✓ **Yönetmelik mad. 13'e göre**, eğer Türk **iç sularına ve limanlarına** yabancı bir harp gemisi gelmek istiyorsa 15 gün önceden izin alacaktır. Ziyaretin sebebinde bir değişiklik olacaksa en az 7 gün önce bildirilmelidir. Bu gemi nükleer güçle çalışan bir savaş gemisiyse veya denizaltı ise 30 gün önceden izin alacaktır, değişiklikler ise 15 gün önceden bildirilmelidir. Karasularından geçmek serbesttir, izin alınmaz.
 - ✓ **Yönetmelik mad. 33'e göre**, uygun hareket etmeyen söz konusu gemiler, Türk iç sularını, limanlarını ve karasularını terk etmeye davet edilir. Gemi bu davete uymakla yükümlüdür. Suç söz konusu olduğunda gemilere müdahale etmek mümkün değildir.

BİTİŞİK BÖLGE

DHS mad. 33/1: Bitişik bölge olarak tanımlanan ve karasularına bitişik bir bölgede, kıyı devleti

- Gümrük, maliye, göç veya sağlıkla ilgili kanun ve düzenlemelerin ülkesinde veya karasularında ihlal edilmesini önlemek
- İlgili kanun ve düzenlemelerin ülkesinde veya karasularında vuku bulan ihlalini cezalandırmak için gerekli her türlü kontrolü icra edebilir.

DHS mad. 33/2: Bitişik bölge karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattan itibaren 24 mili geçemez.

Birinci Dünya Savaşından sonra ABD bu kavramı gündeme getirmiştir. 1982 DHS bu konuyu bir madde ile geçirmiştir. Münhasır ekonomik bölge kavramı ortaya çıktığı için ve bitişik bölge bunun içinde eridiği için ayrıntılı düzenlenmemiştir. Münhasır ekonomik bölge daha geniş yetkiler veren bir alandır.

Bitişik bölge karasularının ölçülmeye başlandığı esas hattan itibaren **24 mile kadardır**, karasuları 12 mile kadardır. Her ikisi de esas hattan itibaren ölçülür.

Bu alanda, karasularında olduğu gibi geniş yetkiler yoktur. Kıyı devletinin **dört alanda (gümrük, maliye, göç ve sağlık)** yetkiye sahip olmaktadır. Bitişik bölge, münhasır ekonomik bölgenin (esas hatlardan itibaren 220 mil) içinde kalmaktadır. Münhasır ekonomik bölgede de aynı konularda kıyı devletine yetkiler vermektedir. Devletler daha çok bunu tercih etmektedir.

KİTA SAHANLIĞI

2. Dünya Savaşından sonra ABD bu kavramı gündeme getirmiştir. 1958'de hukuki çerçeveye oturtulmuştur, ama mesafe ölçütü konmamıştır. 1958'de kabul edilen sözleşmelerin biri de Kıta Sahanlığı Sözleşmesidir.

DHS mad. 76: Bir kıyı devletinin kıta sahanlığı, kara ülkesinin doğal uzantısı boyunca karasularının ötesinde kıta kenarının dış sınırına kadar uzanan veya kıta kenarının dış sınırının 200 mile kadar uzanmadığı yerlerde, karasularının ölçülmeye başlandığı **esas hattan itibaren 200 mile** kadar uzanan sualtı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını kapsar.

- ♥ Kıta sahanlığı karanın deniz altında devam eden uzantısıdır, coğrafi bir kavramdır. Bu uzantı 50 mil de 500 mil de olabilir. Ancak uzantısının mesafesi (kıta eşiği) **az ise 200 mile kadar** uzatılabilir.
- ♥ Kıta eşiği **200 milden fazla ise** kural olarak en fazla **350 mile kadar** uzatılabilir, ötesine geçemez.
- ♥ Kıta sahanlığı kural olarak **200 mildir, en fazla 350 mile kadar** uzatılabilir.

DHS mad. 77/1: Kıyı devleti, kıta sahanlığı üzerinde onu araştırmak ve kaynaklarını işletmek amacıyla **egemen haklar** kullanır.

DHS mad. 77/2: Kıyı devleti, kıta sahanlığını araştırmazsa veya kaynaklarını işletmezse bile hiç kimse kıyı devletinin rızası olmadan bu faaliyetlere giremez.

DHS mad. 77/3: Kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki hakları etkin veya farazi işgale veya herhangi bir açık duyuruya bağlı değildir.

İç sular ve karasularında devletin doğal egemenliği vardır. Kıta sahanlığı ise doğal hak değildir, UA hukukun verdiği bir haktır, UA hukuk egemen hak kullanabilirsin demektir.

İlk kez 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı davası ile UAD kararında; kıta sahanlığı başından itibaren kıyı devletine doğal olarak ait olan bir deniz alanıdır, demiş ve örf ve adet hukuku olduğunu teyit etmiştir.

- ♥ Kıyı devleti **egemen haklara sahiptir**. Ancak kıyı devleti serbestçe düzenleme yapamaz, UA hukukun verdiği kadar egemenlik hakkı vardır. İç sular ve karasuları egemenlik alanlarımızdır, kıta sahanlığı ise egemen yetkiler kullandığımız alandır, aradaki fark budur.
- ♥ Kıta sahanlığı **ilan edilmesi gereken bir alan değildir** (münhasır ekonomik bölgenin ilan edilmesi gerekir).
- ♥ Kıyı devleti kıta sahanlığındaki haklarını kullanmasa bile hiç kimse bu hakları kendine mal edemez. Kıyı devleti izin vermediği sürece hiçbir devlet burada faaliyette bulunamaz, faaliyette bulunursa elde edilen her şey kıyı devletine ait olur.
- ♥ Kıta sahanlığı toprak parçasına bitişik veya onun altındaki doğal zenginlikleri içerir, üzerindeki **su kütlesiyle ve hava sahasıyla ilgilenmez**. Kıta sahanlığı o toprağın üstündekilerle ilgili bir hak değildir, madenler ve deniz altındaki doğal zenginliklerle ilgilidir.

DHS mad. 78: Kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki hakları, üstteki suların ve hava sahasının hukuki statüsünü etkilemez.

- ♥ Kıta sahanlığının üzerindeki hava sahasında yabancı **uçaklar serbestçe uçabilir**, UA hava sahasıdır. Karasularının üzerindeki hava sahasında yabancı uçaklar serbestçe uçamaz, UA hava sahası değildir.
- ♥ Kıta sahanlığından gemiler serbest geçerler, açık deniz gibidir, **seyrüsefer haklarını kullanırlar**. Ancak kıta sahanlığına yönelik ekonomik bir girişimde (petrol arama gibi) bulunmaması gerekir.

♥ <u>Açık denizlerde altı serbesti</u> vardır:	<u>Kıta sahanlığı ve MEB;</u>	<u>Karasularında;</u>
* Seyrüsefer serbestîsi	Vardır	Yoktur (zararsız geçiş var)
* Uçma serbestîsi	Vardır	Yoktur
* Kablo ve boru hattı döşeme serbestîsi	Vardır	Yoktur
* Balıkçılık serbestîsi	Yoktur	Yoktur
* Suni ada ve tesis kurma serbestîsi	Yoktur	Yoktur
* Bilimsel araştırma serbestîsi	Yoktur	Yoktur

DHS mad. 79: Bütün devletler kıta sahanlığı üzerinde sualtı kabloları ve boru hatları döşemeye yetkilidir. Kıyı devleti izin vermek zorundadır.

- ♥ Karşılıklı mesafe 400 mil değilse, **DHS mad. 83'e** göre karşı karşıya veya yan yana olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması hakça ilkelere uygun bir şekilde anlaşma ile gerçekleştirilir.

MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGE (MEB)

Kıta sahanlığı tarihsel olarak daha önce ortaya çıkan bir kavramdır, 1958 sözleşmelerinde yer almıştır. MEB kavramı ise 1982 DHS ile normatif bir düzene bürünmüş deniz alanıdır.

DHS mad. 57: MEB, karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz milinin ötesine geçemeyecektir.

GKRY Akdeniz'de petrol çıkartıyorsa biz nasıl itiraz ediyoruz? MEB ilanımız yok, ama kıta sahanlığının ilan edilmesi gerekmiyor. Petrol kıta sahanlığına giren bir konudur, su üstü bir şey değildir. Buna dayanarak itiraz ediyoruz. Konu balıkçılık olsaydı, durum değişirdi.

DHS mad. 55: MEB, karasularının ötesinde ve ona bitişik bir saha olup bu kısımda tesis edilmiş olan özel rejime tabidir.

DHS mad. 56/1: Kıyı devleti MEB'de deniz yatağının üzerindeki suların ve deniz yatağının ve bunun toprak altının canlı ve canlı olmayan doğal kaynaklarını araştırma ve işletme, muhafaza etme, idare etme amacıyla ve sudan, akıntılardan ve rüzgârdan enerji elde edilmesi gibi diğer ekonomik işletme ve araştırma faaliyetlerinde egemen haklara sahiptir.

DHS mad. 56/2: Suni ada ve tesis kurma, bilimsel araştırma ve deniz çevresinin korunmasında yargı yetkisine sahiptir.

MEB'İN HUKUKİ REJİMİ

- ♥ MEB, kıta sahanlığından kapsamlıdır, üzerindeki su alanını da kapsar. **MEB = Kıta sahanlığı + su**
- ♥ MEB, doğal uzantıdan bahsetmiyor, her zaman **200 mildir**. Coğrafi bir kavram değildir, farazidir. Farazi bir alan olduğu için **ilan edilmesi gerekir**. İlan etmezse haklar söz konusu olmaz. Kıta sahanlığında ilan edilme durumu yoktur. Bizim Doğu Akdeniz'de MEB ilanımız yoktur, **sadece Karadeniz'de (1983) vardır**.
- ♥ DHS mad. 58'e göre, **üçüncü devletler** seyrüsefer, uçma, kablo ve boru hattı döşeme serbestisine sahiptir.

- ♥ Kıyı devleti suni ada ve tesis kurma, bilimsel araştırma ve balıkçılık konularında egemen yetkilere sahiptir, bu konularda yargı yetkisi vardır.
- ♥ Suni ada ve tesislerin kendine özgü deniz alanları yoktur, sadece 500 m güvenlik alanı oluşturulabilir. Seyrüsefer serbestisi olan bir gemi bu tesislere en fazla 500 m yaklaşabilir. Ancak kıyı devleti suni ada ve tesislerle seyrüsefer serbestisine engel olmamalıdır, kablo ve boru hattı döşeme serbestisine dikkat etmelidir. Hakkını kötüye kullanmamalıdır.
- ♥ **DHS mad. 74'e göre, MEB'nin sınırlandırılması**, karşı karşıya veya yan yana olan devletler arasında **hakça ilkelere uygun** bir şekilde UAD Statüsü 38. maddedeki kurallara göre yani **anlaşmaya veya örf ve âdete ya da hukukun genel ilkelerine** göre gerçekleştirilir.

EGE SORUNU

Ege sorunu 1970'lerde başlar. Başlıca iki konuda sorun devam etmektedir.

- ♥ **Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarmak istemesi**
- ♥ **Kıta sahanlığının sınırlandırılması**

Yunanistan petrol aramaya başlayınca, Türk Piri Reis gemisi de sismik araştırma yapar. 1976'da Yunanistan, karasuları konusunda BMGK'ne şikâyet ediyor. Bir taraftan da kıta sahanlığı konusunda UAD'da dava açıyor.

Divan iki devlet arasındaki sorunlara bakar, sorun UA hukuk sorunu mu inceler ve en son olarak bakmaya yetkili miyim diye karar verir. Divanın yetkili olması; anlaşma, bildiri, beyan ve forum proragatum yöntemleri ile sağlanıyordu.

Şikâyet konusunda BMGK kendi aranızda çözün diyor. Dava konusunda ise Türkiye, Yunanistan 1928 tarihli anlaşmanın egemenlik alanları ile ilgili maddesine çekince koyduğu için divanın yetkili olduğuna itiraz ediyor. Ayrıca Türkiye, Demirel-Karamanlis bildirisinin bir tahkimname olmadığını iddia eder. Divan itirazı kabul ediyor.

Ege'de 12 mil kuralını kabul edersek;

- ♥ Türkiye'nin karasuları % 7,5'tan % 9, 6'ya çıkacak,
- ♥ Yunanistan'ın karasuları % 41,5'tan % 61, 3'e çıkacak,
- ♥ Açık deniz % 51'den % 29'a düşecektir.

Asıl sorun açık denizdedir. Ege neredeyse tamamen Yunanistan'ın karasuları haline geliyor, adaların deniz alanlarına sahip olmasını savunuyor.

- Yunanistan deniz alanlarını tespit etmek **münhasır yetkimdir**, diyor. Her ne kadar deniz alanlarını tespit etmek devletin egemen yetkisi olsa da, bu başka devletlerin haklarını ihlal ediyorsa o zaman sorun UA hukuku ilgilendirir, artık tek başına yapılabilecek bir işlem değildir.
- Yunanistan, 12 mili uygulamam, **örf ve adet hukuku kuralıdır**, bazı yerlerde de orta hat kuralını uygulamam, takımada devletiyim bunu yapmaya hakkım var, diyor. Türkiye, karasuları 6 mildir, 12 mil kuralı da orta hat kuralı da ana kural değildir, örf ve adet hukuku kuralı değildir, tarafların anlaşması gerekir diyor.
- DHS'ne göre, **takimada devleti**; tamamıyla bir veya daha fazla takımadadan oluşan ve başka adaları da içine alabilen devlettir. Takimada coğrafi, ekonomik ve siyasi bir bütün oluşturmali veya tarihi olarak bu şekilde kabul edilebilecek kadar birbirleriyle yakından bağlantılı suları olmalıdır. Takimada sadece adalardan oluşur, anakarası olmaz. Esas hattın uzunluğu 100 mili geçemez, takımada içinde kalan deniz alanı adaların yüzölçümünün 9mkatını geçemez. Bu sözleşmeye göre Yunanistan takımada değildir, çünkü sadece adalardan oluşmuyor, anakarası da vardır. Anakara varsa, adalar takımada değil, ada statüsünde olur.
- Yunanistan, adalar ülkenin ayrılmaz parçasıdır, **ülkesel bütünlüğüm** vardır, karasularının hesabına adalar da katılmalıdır, diyor. Türkiye, adalar dikkate alınmayacaktır, diyor.

Aslında Yunanistan adaların rejimi hakkında kendine göre haklıdır. **DHS mad. 121'e göre, ada** sular en çok yükseldiği zaman su üstünde kalan arazi sahasıdır ve bir adanın karasuları, bitişik bölgesi, MEB ve kıta sahanlığı kara ülkesine uygulanacak hükümlere **uygun şekilde belirlenecektir**. İnsanın barınmasına imkân olmayan **kayalıkların** MEB veya kıta sahanlığı yoktur. Suni adaların, adalar gibi **deniz alanları yoktur**. Suni ada çevresinde 500 m güvenlik bölgesine sahiptir.

Ancak Türkiye, hakları ihlal edilmeseydi bu maddenin kabul edilebileceğini, ama adaların deniz alanlarına sahip olması halinde haklarının ihlal edildiğini ve bu sebeple sınırlandırılmasının gerektiğini söylüyor.

→ UAD çeşitli davalarda (2009 Romanya-Ukrayna, 2012 Nikaragua-Kolombiya) Türkiye'nin söylediklerini teyit eden kararlar verdi ve adalar konusunda üçlü bir ayırım yaptı: **Tam etki**, **kısmi etki** ve **hiç etki**

- ♣ **Tam etki:** DHS mad. 121'i tam uyguluyor (İngiltere, Malta, Kıbrıs gibi).
- ♣ **Kısmi etki:** Diğer devletin haklarını koruyacak şekilde haklar veriliyor.
- ♣ **Hiç etki:** Terste kalan adalar için divan deniz alanı yoktur diyor (Meis gibi).

EK DERS / 8. HAFTA / 05 NİSAN 2017

Ege sadece kıta sahanlığı sorunu değildir, **üç sorun vardır**.

- Deniz alanlarının **sınırlandırılması** sorunu (biz bu derste bu sorun ile ilgileniyoruz)
- Egemenliği tartışmalı **ada veya adacıkların statüsü** sorunu
- Adaların **silahsızlandırılması** sorunu

Türkiye'nin iddialarını özetlersek;

- Karasuları 6 mildir.
- 12 mil kuralı ve orta hat kuralı örf ve adet hukuku kuralı değildir.
- Karşılıklı kıyıdaş devletlerin, deniz alanlarının sınırlandırılması konusunda anlaşması gerekir.
- Kıta sahanlığının sınırlandırılmasında hakça ilkelere dikkat edilmelidir.
- Ege yarı kapalı denizdir, kıyı devletleri hak ve yükümlülüklerinde işbirliği yapmalıdır.
- Adalar Yunanistan'a Lozan'da verilmiş ve 3 mil kuralı kabul edilmiştir. Bu değişirse siyasi denge değişir.

DHS mad. 122'ye göre, **kapalı deniz**, iki devlet tarafından etrafı sarılmış denizdir. DHS mad. 123'e göre, kapalı veya yarı kapalı denizlerde iki devletin mutlaka işbirliği yaparak deniz alanlarını anlaşmayla paylaşmaları gerekir. Türkiye burada DHS mad. 74 (**MEB'nin sınırlandırılması**) veya DHS mad. 83 (**kıta sahanlığının sınırlandırılması**) değil DHS mad. 122 ve 123 uygulanmalıdır, diyor.

HAKÇA İLKELER

Somut olaya göre adaleti sağlama ilkesidir.

Örneğin iki devlet arasında balık stoklarının olduğu bir alan ve fakir olan A devletinin geçimi balıkçılık olsun, B devletinin ihtiyacı olmasın. Bu durumda orta hat, balık stoklarının olduğu alanın ortasından geçirilmez, bu alan A devletine bırakılır. Divan adalarda da bunu uyguluyor, kısmi etki veya hiç etki kuralı uyguluyor.

Örneğin A devletinin deniz kıyısı 100 km ve B devletinin deniz kıyısı 10 km olsun. Orta hat adaletsiz olur, divan bu çizgiyi kıyısı kısa olan devlete yaklaştırıyor ve kıyısı çok olan devlete daha çok deniz alanı bırakıyor, yani orantıya göre deniz alanı veriyor.

DİVANA NEDEN GİTMİYORUZ?

- ♥ Davanın konusunda anlaşma yoktur. Yunanistan karasuları tartışmaya açık değildir, diyor.
- ♥ Egemenliğimizi doğrudan ilgilendiren konuyu mahkemeye götürmek istemiyoruz, sonucun garantisi yoktur.
- ♥ Gerekçemiz siyasi değil, hukukidir. Bizim için en iyi çözüm masaya oturmaktır.

DOĞU AKDENİZ SORUNU

Akdeniz'de MEB ilan eden devlet yoktu. Petrol ve doğal gaz keşfedilince Rum Yönetimi önce Mısır, sonra İsrail ile deniz alanlarının sınırlandırılması konusunda anlaşma yaptı. Mısır (Sisi) ile İsrail ile kavgalıyız, Akdeniz toplantısına davet edilmiyoruz. Biz geç davrandık, konunun farkına varınca itiraz etmeye başladık.

AÇIK DENİZ

1958 sözleşmelerine göre açık deniz karasularının ötesidir. Ama 1982 DHS'ne göre, MEB ve kıta sahanlığında kıyı devletine verilen haklar saklı kalmak kaydıyla karasularının ötesi açık denizdir.

Açık denizde **temel kural**, **açık denizlerin serbestisidir**.

- ♥ **DHS mad. 87'ye göre**, açık denizler, denize kıyısı olsun veya olmasın, **bütün devletlere açıktır**. Bu serbesti; seyrüsefer serbestisi, uçma serbestisi, sualtı kablo ve boru hattı döşeme serbestisi, suni ada ve diğer tesisleri inşa serbestisi, balıkçılık serbestisi ve bilimsel araştırma serbestisini kapsar.
- ♥ **DHS mad. 89'a göre**, hiçbir devlet, geçerli bir şekilde açık denizin herhangi bir parçasını **egemenliğe tabi tutmaya kalkamaz**.
- ♥ Kıyıdan uzaklaştıkça kıyı devletinin egemenliği azalır, serbestiler artar. Kıyıya yaklaştıkça tersi olur.
- ♥ **Açık denizde serbestiler:**

1- Seyrüsefer serbestisi,	4- Suni ada ve diğer tesisleri inşa serbestisi,
2- Uçma serbestisi,	5- Balıkçılık serbestisi
3- Sualtı kablo ve boru hattı döşeme serbestisi	6- Bilimsel araştırma serbestisi

- ♥ Karasularında bu serbestiler yoktur. MEB’de (kıta sahanlığı) ilk üç serbesti var, son üç serbesti yoktur.

SEYRÜSEFER SERBESTİSİ

DHS mad. 90’a göre, denizde kıyısı olsun veya olmasın, her devlet açık denizde kendi bayrağını taşıyan gemileri seyrüsefer ettirme hakkına sahiptir.

8. HAFTA / 06 NİSAN 2017

AÇIK DENİZLERİN HUKUKİ REJİMİ

- ♥ Açık denizde temel kural **bayrak kuralıdır**.
- ♥ **Bayrak kuralı:** Her devlet gemilere bayrak verebilir. Gemiler bayrağını taşıdıkları devletin tabiiyeti altındadır. Gemiler sadece bir devletin bayrağı altında hareket edebilirler. Açık denizdeyken bu devletin yargı yetkisine tabidirler. Buna bayrak kuralı denir.
- ♥ DHS mad. 92’ye göre, açık denizde her gemi **mutlaka bir devletin bayrağı altında** seyredecektir ve açık denizde olduğu sürece bayrağını taşıdığı **devletin yetkisi altında** olacaktır. **Her devlet**, tabiiyetinin gemilere verilmesi, gemilerin ülkesinde tescil edilmesi ve bayrağını taşımaları hakkı için gerekli **şartları tespit eder**.
- ♥ Gemiler ikinci bir bayrak taşıyamaz, gemilerde **çifte vatandaşlık yoktur**. İki bayrak ile açık denize çıkan gemi hiçbir devletin korumasından yararlanamaz. Açık denizde kural **tek bayrak kuralıdır**.
- ♥ **Bayrak değişimi** açık denize çıkmadan tamamlanmalıdır.
- ♥ Açık denizde **yargı yetkisi bayrak devletinin**dir.
- ♥ Türk hukukunda gemi Türk bayrağı taşıyacaksa, **sahibi Türk olmalıdır** veya şirket ise Türk ortakların payı en az % 51 olmalıdır. Türk hukukunda yabancılara bayrak verilmez.
- ♥ **Hileli (kolay) bayrak:** Bazı ülkeler (Panama, Liberya, Komor Adaları, Güney Kıbrıs gibi) zorluk çıkarmadan kolayca gemilere bayrak verir, istenen şartlar ağır değildir. Gemiye görmeden mührü basarlar. Ama DHS mad. 94’e göre, bayrak devleti bayrağını vereceği zaman gemiye bakacak, açık denize uygunluğunu kontrol edecek, petrol veya nükleer yük taşımaya uygunluğunu kontrol edecektir. Bunları yaptıktan sonra belgeyi verecektir.

HARP GEMİLERİ

DHS mad. 95’e göre, harp gemileri, açık denizde bayrak devletinden başka herhangi bir devletin yargı yetkisinden tamamen bağımsızdır.

- ♥ Açık denizde harp gemileri istisnasız bayrak devletinin yetkisindedir. Ticaret gemileri için istisnalar vardır.

BAYRAK KURALININ İSTİSNALAR

1. Köle taşıma yasağı
2. Deniz haydutluğunun bastırılması konusunda işbirliği
3. Narkotik maddelerin ve psicotropik maddelerin kanun dışı ticareti
4. Açık denizden izinsiz yayın yapma
5. Kesintisiz (sıcak) takip hakkı
6. Ziyaret hakkı (ilk beş maddeden biri gerçekleşmişse)

Köle taşıma yasağı 99. madde

Bir gemide köle taşınıyorsa bütün devletlerin müdahale yetkisi vardır. Bu madde günümüzde insan kaçakçılığı açısından yorumlanmaktadır. Herhangi bir gemiye sığınan köle serbest olacaktır.

Deniz haydutluğunun bastırılması konusunda işbirliği 100. madde

Bu maddeye göre bütün devletler, açık denizde veya bir devletin yargı yetkisine tabi olmayan bir yerde deniz haydutluğunun bastırılmasında azami işbirliği yapacaklardır.

Bu konu günümüzde en önemli sorunlardan biridir. Her yıl 200'ün üzerinde gemi kaçırılmaktadır. Türkiye'nin 8 gemisi bu konuda NATO çerçevesinde görev yapmaktadır. DTÖ'ne göre, ticarete yıllık 283 milyar dolar zarar vermektedir.

BMGK dört ayrı karar aldı. UA barış ve güvenliği tehdit eder boyuta varmıştır, devletler her türlü tedbiri almaya yetkilidirler, dedi. Somali, bütün devletlere karasularına giriş izni verdi.

Eskiden devlet adına yapılan korsanlık (örneğin Barbaros) vardı, ticaret gemileri diğer ticaret gemilerini yağmalyordu, devlet bütçesine teslim ediyordu. Ama bu deniz haydutluğundan farklı bir şeydir. 1856 Paris Kongresinde bu da yasaklandı.

DHS mad. 101'e göre, **deniz haydutluğu**; özel bir gemiden başka bir gemiye veya içindeki kişilere yönelik olarak özel menfaat amacıyla açık denizde veya bir devletin yargı yetkisinin dışında (yani MEB'de de olabilir) gerçekleştirilen her türlü yağma ve şiddet olayıdır. **Eylemin deniz haydutluğu sayılabilmesi için**;

- Bir devletin **yargı yetkisinin dışında gerçekleşmiş** bir eylem olmalıdır (karasularında olursa bir devletin yargı yetkisi olan bir yerde demektir, MEB dâhil açık denizde olmalıdır).
- **En az iki ticaret gemisi** olmalıdır (bir özel gemiden başka bir özel gemiye eylem olmalıdır). Tek gemide yağma olursa yetki bayrak devletindir, bu deniz haydutluğu değildir. Harp gemisinin eylemi deniz haydutluğu değildir, iki devlet arasında UA bir sorundur.
- Yağma **özel amaçlar için** olmalıdır.
- Yağma ve şiddet **olayı gerçekleşmiş** olmalıdır.

DHS mad. 105'e göre, her devlet korsan gemiye el koyabilir, kişileri tutuklayabilir ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hakkı saklı kalmak üzere mallara el koyabilir. Bu devletin mahkemeleri cezaları kararlaştırabilir, gemi ve mallar hakkında alınacak tedbirleri kararlaştırabilir. Ancak bunu yapacak gemiler **harp gemileri** veya **bu amaç için oluşturulmuş gemilerdir**. Bir ticaret gemisi bu müdahaleyi yapamaz.

Bir harp gemisinde askerler **isyan** edip gemiyi el geçirirlerse, bu **bayrak devletin** konusudur. Ancak isyancılar, haydutluk eylemleri yaparsa o zaman deniz haydutluğu sayılır. Bayrak devleti müdahale için başka devletlere yetki verebilir.

Narkotik maddelerin ve psikotropik maddelerin kanun dışı ticareti 108. madde

Bu maddeye göre bütün devletler, açık denizde kanun dışı uyuşturucu madde veya psikotropik madde ticaretini bastırmada işbirliği yapacaklardır. Her devlet müdahale edebilir, yargı yetkisini kullanabilir.

Açık denizden izinsiz yayın yapma 109. madde

Bu maddeye göre bütün devletlerin yetkisi yoktur. Bayrak devleti yetkilidir, bunun dışında tesisin **tescil edildiği**, şahsın **vatandaşı olduğu**, izinsiz **yayınların alındığı** ve **yayından etkilenen** ülkeler yetkilidir, kişilerle ilgili her türlü yetkiyi kullanabilirler.

Kesintisiz (sıcak) takip hakkı 111. madde

Bu maddeye göre bütün devletlerin yetkisi yoktur. Bayrak devleti dışında bir devletin daha yetkisi olur. Suçtan etkilenen veya kıyı devleti bu hakka sahiptir. Örneğin kıyı devletinin limanından karasularına çıktı, sonra açık denize açıldı. Burada sıcak takipte bayrak devleti dışında kıyı devleti de yetkili olur.

Sıcak takip hakkının şartları

1. Suç, gemi **iç sular**, **karasuları** veya **MEB** ya da **kıta sahanlığında iken işlenmelidir**. Yargı yetkisine tabii alanda suç işlenmelidir. MEB ve kıta sahanlığında suç işlenirse, suç bu bölgedeki haklarla ilgili olmalıdır.
2. Gemiye **eylemin gerçekleştiği yerde, açık bir şekilde "dur" emrinin verilmesi** gerekir, yani yargı yetkisine tabii alanda uyarının yapılması gerekir. İç sularda suç işlenmişse ve gemi karasularında ise uyarı yapılabilir, ama MEB'e girdiyse veya açık denize çıkmışsa artık uyarılamaz ve takip edilemez. Uyarının ve takibin en geç karasularında başlaması gerekir.
3. Gemiye yakalayıp geri getirmek için **gözden kaçırılmamalıdır**, sürekli takip edilmelidir. Sıcak takip kesintiye uğramamalıdır.
4. Gemi başka bir devletin veya kendi ülkesinin **karasularına girdiği anda sıcak takip hakkı sona erer**. Ancak bayrak devleti ile sorun çözülebilir. Başka devletin MEB'de takip hala devam edebilir. Başka devletin yargı yetkisine girdiği an sıcak takip hakkı biter. Burada başka devletin yetkilileri suçluları alıp ilgili devlete teslim edemez. Söz konusu başka devlet, karasularının dışında işlenmiş suçlar nedeniyle, karasularından geçen gemiye, madde 27/5 gereği, yetki kullanamaz.

Sıcak takibi kimler yapabilir?

Harp gemileri, bu amaç için oluşturulmuş emniyet gemileri veya uçaklarla takip yapılabilir. Önemli olan mutlaka gözle görülebilir şekilde takip yapılmasıdır. Kesintiye uğrayan takip hakkı, bir daha geri doğmaz.

Örneğin deniz haydutluğu nedeniyle takip edilen gemi Somali karasularına girdi. Takip eden geminin buraya girebilmesi BMGK kararıyla olabilir.

Ziyaret hakkı 111. madde

Açık denizde bir gemide, başka bir devletin ziyaret hakkı kural olarak yoktur. Açık denizde bayrak kuralı geçerlidir. Ziyaret hakkı aslında kendi başına müdahale şekli değildir. Ancak **su durumlarda** kullanılır.

1. Köle ticaretinin önlenmesi
2. Deniz haydutluğunun önlenmesi
3. Uyuşturucu ticaretinin önlenmesi
4. İzinsiz yayının önlenmesi
5. Kesintisiz takip hakkı
6. Geminin tabiiyetsiz olması
7. Bayrak göstermeyi reddetmesi

Ziyaret hakkı ve müdahale için bu konulardan birinin olması gerekir.
Bu konularda ciddi şüphe bulunmalıdır.

MAVİ MARMARA OLAYI

Gemi 78 mil açıkta iken İsrail müdahale etmiştir. Geminin olduğu yer İsrail'e ait MEB'dir. İsrail eğer MEB ilan etmişse hangi hakları vardır?

MEB, esas hattan itibaren 200 mildir. MEB'de kıyı devletinin üç egemen hakkı vardır. Bunlar balıkçılık, suni ada ve tesis kurma ve bilimsel araştırma yapma hakkıdır. Gemi seyrüsefer hakkını kullanmaktadır, MEB'de geminin bu hakkı vardır ve temel kural bayrak kuralıdır. Başka devletlerin müdahale etmesi kural olarak mümkün değildir.

Müdahale ancak köle ticareti, uyuşturucu ticareti, deniz haydutluğu, izinsiz yayın ve kesintisiz takip hakkı şartlarından biri varsa mümkündür. Bu şartlar olmadığı için İsrail'in müdahale hakkı yoktur. Müdahale hakkının olmadığı gemiye çıkarak meşru müdafaa savunması yapması doğru değildir, hukuka aykırıdır.

Ders işlenmedi / 9. HAFTA / 13 NİSAN 2017

10. HAFTA / 20 NİSAN 2017

ÖZETLERSEK

- ♥ Deniz alanının neresi olduğunu, nerede başlayıp nerede bittiğini tespit edeceğiz.
- ♥ Bu deniz alanındaki hukuki rejimi izah edeceğiz. Karasularında ana rejim **zararsız geçiştir**, açık denizde ana rejim açık denizlerin serbestisidir. Seyrüsefer serbestisi vardır.
Seyrüsefer serbestisi; denize kıyısı olsun olmasın bütün devletlerin gemilerinin açık denizde seyrüsefer hakkıdır. **Açık deniz serbestisi**; denize kıyısı olsun olmasın bütün devletlerin açık denizden serbestçe yararlanabilmesi ve hiçbir devletin açık denizler üzerinde iddia edememesidir. Açık denizde altı serbesti vardır. Karasularında seyrüsefer serbestisi yoktur. Karasularında zararsız geçiş vardır.
- ♥ Açık denizde temel kural **bayrak kuralıdır**. Bunun istisnaları vardır. Bu hallerde, duruma göre kıyı devleti, duruma göre bütün devletlerin açık denizde bir gemiye müdahale etme yetkisi olur.

BOĞAZLAR

Boğaz: İki açık denizi birbirine bağlayan **doğal** suyollarına denir. Doğal değil de insan eliyle yapılmışsa buna **kanal** denir. Bazı kanallar için özel sözleşmeler vardır, ama kanallara DHS uygulanmaz. **DHS mad. 37'ye** göre, iki açık denizi ve iki MEB'yi veya bir açık denizle bir MEB'yi birleştiren doğal suyoluna boğaz denir. Boğazlar **ikiye ayrılır**:

Ulusal boğazlar: Bir devletin ülkesinin sınırları içerisinde kalıp kapalı denizlerle açık denizleri birleştiren doğal suyollarıdır (Rusya'nın Kerç Boğazı).

UA boğaz: Bir ülkenin sınırları içerisinde kalmasına rağmen iki açık denizi birleştiriyorsa ve UA seyrüsefer için zorunlu ise yani UA hukuk tarafından düzenleniyorsa UA boğaz statüsünde sayılır (Türk Boğazları).

Boğazlarla ilgili ilk hukuki sorun 1949 Korfu Boğazı davasıdır (Arnavutluk – İngiltere). Korfu Boğazı Adriyatik denizini Akdeniz'e bağlayan bir boğazdır. UAD coğrafi kıstası esas alarak burayı boğaz kabul etmiştir.

BOĞAZLARIN HUKUKİ REJİMİ

♥ Geçiş rejimleri:

- a) Transit Geçiş
- b) Zararsız Geçiş
- c) Serbest Geçiş
- d) Özel durum geçişi

- ♥ 1982 sözleşmesine göre, boğazlardan geçiş rejiminde ana kural **Transit Geçiş**dir.

Transit geçiş, kıyı devletinin yetkilerinin zararsız geçişe göre çok daha daraldığı ve geçişi hiçbir şekilde engelleyemediği, üzerinde uçma serbestisini de kapsayan bir geçiştir.

- ♥ Bütün devletler **iki açık denizi birleştiren ve başka alternatifi olmayan** boğazlardan iki devletin karasuları içinde kalsa bile (boğazın genişliği 24 milden az ise) serbestçe geçme hakkına sahiptir ve bu geçiş **transit geçiş** şeklinde olacaktır.
- ♥ Bütün boğazlardan transit geçiş rejimi uygulanmaz, istisnaları vardır. Madde 38/1'e göre bazı boğazlarda **zararsız geçiş rejimi** uygulanır. Madde 45/1 (a) hangi boğazlardan zararsız geçişin uygulanacağını açıklar. Zararsız geçiş uçma serbestisini kapsamaz.
 - ✓ Boğaz bir **devletin adası ve anakarasından oluşuyorsa**, adanın deniz tarafındaki açık denizden veya MEB'den benzer uygunlukta bir geçiş yeri olması halinde, bu boğaza transit geçiş uygulanmaz. Bunun örneği Korfu Boğazıdır ve burada geçiş rejimi **zararsız geçiş rejimidir**.
 - ✓ Madde 45/1 (b)'ye göre, **açık denizin veya MEB'nin bir parçası ile yabancı bir devletin karasuları arasında yer alan boğazlarda da zararsız geçiş rejimi uygulanır**. Bunun örneği Tiran Boğazıdır.
- ♥ Boğaz, iki devletin kıyıdaş olduğu bir boğazsa ve her iki devletin karasularından daha fazla açık alan kalıyorsa (yani **boğazın genişliği 24 milden fazla ise**) o zaman arada açık deniz kalır ve burada **seyrüsefer serbestisi** geçerlidir.
- ♥ **Özel durum**: Madde 35 (c)'ye göre, bu sözleşmedeki hiçbir hüküm uzun süreden beri uygulanan **özel bir sözleşmeye tabi** boğazlardaki geçiş rejimini etkilemez. Bunun örneği Türk Boğazları (1936 Motrö), Danimarka Boğazı (1857 Kopenhag), Macellan Boğazı (1881 Şili-Arjantin), Aaland Boğazıdır (İsveç).

TÜRK BOĞAZLARI

Türk boğazları, İstanbul ve Çanakkale boğazlarıdır.

- **Tek Taraflı Uygulama Dönemi**: Osmanlıda kural; tek egemen Osmanlıdır, bütün gemilere boğazlar kapalıdır, ancak izin verilmişse geçebilir. 1453-1774 arası döneme denir.
- **İki Taraflı Sözleşmeler Dönemi**: 1774 Kaynarca Anlaşması ile Rus gemilerine, sonra İngilizlere geçiş izni verildi. 1774-1841 arası döneme denir.
- **Çok Taraflı Sözleşmeler Dönemi**: 1841-1920 arası üçüncü dönemdir ve boğazlar UA'laşmaya başladı.
- **Cumhuriyet dönemi**: Dördüncü dönemdir, iki önemli anlaşma (Lozan ve Montrö) yapılmıştır. Lozan Anlaşmasına göre İngiltere, Fransa, Japonya ve İtalya'dan oluşan bir komisyon kurulmuştu. 1930'larda silahlanma başlayınca Türkiye rebus sic standibus yani şartlarda köklü değişiklik koşulunu gündeme getirmiş ve 1936 Montrö imzalanmıştır. Buna göre komisyon kaldırıldı, boğazların denetimi Türkiye'ye bırakıldı. Sözleşme 20 yıl için yapılmıştı, ama hiçbir devlet iddiada bulunmadığı için uzatılmaktadır.

Değişiklik yapılacaksa 29. madde bunu düzenlemektedir.

- Değişiklik 14 ve 18. maddelere ilişkin olacaksa bir devlet önerecek ve en az bir devlet destekleyecektir.
- Değişiklik diğer maddelere ilişkin olacaksa bir devlet önerecek ve en az iki devlet destekleyecektir. Bu maddelerdeki değişikliklere Türkiye'nin veto hakkı vardır.
- Değişiklik 2/3 çoğunlukla yapılabilir, ama içinde mutlaka Türkiye'nin de olumlu oyu olmalıdır.
- 1950'lerde Rusya Montrö'nün değişmesini istemiştir, bu bizim NATO'ya girmemize neden oldu.

- Montrö Boğazlar Sözleşmesi **ikili düzen** üzerinden gitmektedir. **Ticaret gemileri** ve **savaş gemileri**
- Montrö Boğazlar Sözleşmesinde gemilerin nasıl geçeceği konusunda **üçlü ayırım** vardır. Yakın savaş tehdidi kavramı Lozan'da yoktu. Yakın savaş tehdidinin ne olduğuna Türkiye kendisi karar verir, ancak derhal MC'ne bilgi verilir, son karar MC'nindir, uygun görmeyebilir (günümüzde BMGK). **Üçlü ayırım**:

→ **Barış zamanı, Savaş zamanı ve Yakın savaş tehdidi**

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİNDE GEÇİŞ REJİMİ

Ticaret gemileri	Barış zamanı		- Bayrak ve yükü ne olursa olsun gece ve gündüz serbest geçebilir. Temel kural geçiş serbestisidir. - Geçişler ücrete tabi değildir. Bir hizmet verilmişse ücret alınır. - Hizmetler (kılavuz alınması gibi) zorunlu değildir. - Denetime tabi değildirler. Sadece sağlık kontrolüne tabidir.
	Savaş zamanı	Türkiye savaşan	- Sadece tarafsız devletlerin gemileri geçebilirler. - Tarafsız devlet gemileri düşmana yardım etmemek koşuluyla geçebilir. - Savaşan devletlerin gemileri geçemez. - Sadece gündüz geçilebilir. - Türkiye'nin belirlediği rotayı izleyecekler.
		Türkiye tarafsız	Barış zamanı kuralları geçerlidir.
	Yakın savaş tehdidi		Savaş zamanı kuralları geçerlidir.
Savaş gemileri	Barış zamanı	Karadeniz'e kıyısı olan	8 gün önceden bildirim yükümlülüğü vardır. - Denizaltı ve uçak gemilerinin geçişi yasaktır. - Yurt dışından satın alınan denizaltılar bir kereye mahsus su üzerinden geçebilir. 15.000 tondan fazla gemiler geçebilir, ama gündüz geçebilirler. Eşlik eden en fazla iki torpido gemisi ile birlikte geçebilirler. - Türkiye'nin belirlediği rotayı izleyecekler. - Gemiler teker teker geçebilirler. Çanakkale'den biri çıkacak, ancak diğeri İstanbul Boğazına girebilir.
		Kıyısı olmayan	8 gün önceden bildirim yükümlülüğü vardır. - Denizaltı ve uçak gemilerinin geçişi yasaktır. Tonaj sınırı: 15.000 tondan fazla gemiler geçemez. Toplam tonaj sınırı: Geçecek gemilerin toplam tonajı 30.000 tonu geçemez (bazı durumlarda 45. 000 ton). Sayı sınırı: Geçen gemilerin sayısı toplam dokuzu geçmeyecektir. Süre sınırı: Bir devletin gemisi en fazla 21 gün kalabilir. - Bu gemiler bir devlete aitse bu rakamlar 2/3'ü geçemez.
	Savaş zamanı	Türkiye savaşan	- Hiçbir kural yoktur. Her şey Türkiye'nin yetkisindedir. - Tarafsız devlet gemileri barış zamanı kuralları geçerlidir
		Türkiye tarafsız	Barış zamanı kuralları geçerlidir.
	Yakın savaş tehdidi		Savaş zamanı kuralları geçerlidir.
	İstisnalar		BM yaptırımlarında kurallar geçerli değildir. - UAÖ çerçevesinde barışçıl amaçlarla Türkiye'nin daveti üzerine gelen gemiler

Montrö Sözleşmesi Türk boğazlarını UA rejime açmakla birlikte, Türkiye'nin egemenliğini ortadan kaldıran bir sözleşme değildir. Ana kural Türkiye'nin egemenliğidir. Türkiye'nin egemenliği bu sözleşme ile sadece sınırlandırılmıştır. Sözleşmede düzenlenmeyen her hususta Türkiye tam olarak yetkilidir.

1994'te Türkiye bir tüzük çıkardı, geçiş rejimine ilişkin tüzük çıkarma hakkımız vardır. Rusya içeriğin UA hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz etti. Türkiye gerçekten de bu tüzükte yetkilerini aşmıştı.

1998'de yeni tüzük yapıldı, Rusya yine itiraz etti. Konu UA Denizcilik Örgütüne (IMO) gitti. IMO, tüzükte aykırılık yok ama yine de UA hukuk dikkate alınmalıdır şeklinde tavsiye kararı verdi.

Bugün itibariyle Türk Boğazlarından geçiş rejimi:

1. Montrö Boğazlar Sözleşmesi (MBS)

2. 1998 tarihli Boğazlar Tüzüğü

3. IMO'nun 1998 Tüzüğüne İlişkin İlke Kararı doğrultusunda uygulanmaktadır.

MBS Türkiye'nin egemenliğini sadece geçişler açısından sınırlandıran bir sözleşmedir. 80'li yıllardan itibaren deniz çevresinin korunması adına IMO'nun yürüttüğü faaliyetler Türkiye'nin yetkilerini genişletmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin çevre ile ilgili yaptığı her düzenleme IMO'da rağbet görmektedir. Çünkü MBS'de bu konuyla ilgili düzenlemeler yoktur. Geçiş rejimine engel olmamak kaydıyla Türkiye, sözleşmede olmayan hususlarda düzenlemeler yapabilir.

11. HAFTA / 27 NİSAN 2017

KANAL İSTANBUL PROJESİ

Türkiye'nin egemenlik alanıdır, böyle bir projeyi yapabilir.

- ♥ Türk boğazları tehlikeli boğazlardır, kılavuz zorunluluğu yok, kaza riski fazladır. Kanal ile risk azaltılabilir.
- ♥ Türk boğazlarından geçiş rejimi serbest geçiştir. Yabancı gemiler kanaldan geçmek istemezse zorlama hakkımız yoktur.
- ♥ Kanaldan geçişi ücretli yapmak durumundayız, boğazlardan geçiş ise ücretsizdir. Bu durumda ücretli kanaldan geçiş tercih edilmesi düşük ihtimaldir.
- ♥ Buna karşılık, boğazlar sözleşmelerini feshedelim dersek, bu çok riskli olur. MBS yerine yeni bir sözleşme yapabilir miyiz, yaparsak getirisi iyi mi kötü mü olur, garantisi yoktur. 1982 DHS'nin getirdiği geçiş rejimi transit geçiştir. Transit geçişte sağlık, çevre vb denetim hakları yoktur, ayrıca uçuş serbestisi de vardır. 1982 DHS'ne taraf değiliz diyemeyiz, Korfı Davası örneği vardır.
- ♥ Kanalin yapıldığını varsayarsak ve ilerde zayıf bir ülke durumuna düşersek o zaman bu kanalın uluslararasılaştırılma ihtimali ortaya çıkar ve bu konu bizim için bir bela haline gelebilir.
- ♥ Çevre açısından ise kanal yapıldığında deniz sularının karışması, dengesinin bozulması (Karadeniz hamsisi ve Marmara hamsisi örneği) ihtimali vardır. Bu durumda kıyıdaş devletlerin itiraz hakkı doğar. Hiçbir devlet kendi ülkesini başka devlete zarar verecek şekilde kullanamaz.

Sonuç olarak bütün bu hususların çalışılması ve hesaplanması lazımdır.

DERİN DENİZ YATAĞI

Derin deniz yatağı açık denizin altıdır. Açık denizler altı ve üstü ile serbest rejime tabidir.

Sömürge ülkelerin 1960'lı yıllarda bağımsızlıklarını kazanmalarıyla birlikte, Malta delegesi Pardo, 1967'de BM Genel Kurulunda bu konuyu ilk gündeme getiren kişidir. Derin deniz yatağındaki kaynakların insanlığın tümüne ait olması gerektiğini ortaya attı. BM'de kabul görünce "**insanlığın ortak mirası**" olması benimsendi.

1982 DHS'de **Derin Deniz Yatağı ile ilgili ilkeler (11. Bölüm):**

- 1. Sahanın kaynakları insanlığın müşterek mirasıdır. (136. madde)**
- 2. İnsanlığın yararına işletilme ilkesi**
- 3. Hakça paylaşım ilkesi**
- 4. Barışçıl amaçlar için kullanılması ilkesi**

- ♥ Müşterek miras sahipsiz mal demek değildir, ortak bir mülkiyet de değildir. Gelecek nesilleri de düşünerek ortak kullanma alanıdır. Hiçbir devlet bu zenginliklerden tek başına yararlanamaz.

Derin Deniz Yatağı Otoritesi kuruldu. BM' bağlı bir örgüttür. 1982 DHS'ni imzalayan bütün devletler otomatikman üyedir. **Üç organı ve bir işletmesi** vardır:

- **Genel Kurul:** Tüm devletler temsil edilir.
- **Konsey:** Yürütme organıdır.
- **Sekretarya:** Kalem işlerinin yapıldığı yerdir.
- **Teşebbüs:** İşletme için kurulmuş, örgütün şirketidir diyebiliriz.

1982 DHS derin deniz yatağını işletmeyi Otoriteye vermiştir, Otorite bunu Teşebbüs organı ile işletir. Teşebbüs organı gerektiğinde UA konsorsiyumlara da imtiyaz sözleşmeleri ile bunu yaptırabilir. Elde edilen gelir hakça paylaşım ilkesi gereğince üçüncü dünya ülkeleri de dikkate alınarak adil bir şekilde paylaştırılıyor, 1982 DHS üyesi olmayan ülkeler pay alamamaktadır.

Özetlersek:

- ♥ **İç sularda** denizin altı ve üstü kıyı devletininindir.
- ♥ **Karasularında** denizin altı ve üstü kıyı devletininindir.
- ♥ **Kıta sahanlığı ve MEB'de** denizin altı ve üstünde kıyı devletinin egemen hakları vardır, diğer devletlere de tanınan haklar vardır.
- ♥ **Açık denizde** üstü serbest rejimdir, altı insanlığın müşterek mirasıdır.

3. BÖLÜM: HAVA ve UZAY HUKUKU

Hava hukukuna ilişkin **temel sözleşme 1944 Şikago Sözleşmeleridir**, dört sözleşmeden oluşur ve en önemlisi **Sivil Havacılık Sözleşmesidir**. Bu sözleşme ile **UA Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)** kurulmuştur. Merkezi Kanada'da ve 1947'den itibaren BM uzmanlık örgütüdür. Türkiye 1945'ten beri sözleşmeye taraftır.

UA hukukta havası **ikiye ayrılır**.

Ulusal hava sahası: Devletin kara ülkesi ile birlikte iç suları ve karasularının üzerindeki hava sahasıdır.

UA hava sahası: Karasularının ötesinde kalan deniz alanlarının üzerindeki hava sahasıdır. Dolayısıyla MEB üzerindeki hava sahası UA hava sahasıdır.

Hukuki statü:

- **Ulusal hava sahasında** temel kural devletin egemenliğidir. Devlet tam ve münhasır yetkiye sahiptir, denizde olduğu gibi zararsız geçiş gibi bir kavram yoktur. Devletin izni olmadan hiçbir uçak giremez, istisnası yoktur. Ancak devletin rızası söz konusu olabilir.
- **UA hava sahasında** temel kural serbestidir.

Hava araçları:

- **Ticari uçaklar**
- **Savaş uçakları veya bu amaçla kullanılan uçaklar**

Şikago Sözleşmesi sivil havacılığı düzenlemektedir, askeri kuralları kapsamamaktadır. **Savaş uçakları** açısından ulusal hava sahası yabancı uçaklara **tamamen kapalıdır, izinsiz girilemez. Mutlaka devletin ayrıca bir izni gerekir.**

Ticari uçakların uçuş rejimi:

- **Tarifeli uçuşlar:** Belli periyotlarla, **birden fazla devletin üzerinden ticari amaçla** yapılan uçuşlardır.

Sözleşmeye taraf devletler açısından serbestlik ilkesine bağlıdır. Sözleşme çerçevesinde devletler tarifeli uçuşları serbest bırakabilirler veya ikili antlaşmalarla izin verilebilir. Yani **izin kuralı geçerlidir**, sözleşmeye taraf devletler bu izni kendi aralarında zaten vermişlerdir.

- **Tarifesiz uçuşlar:** Özel kişilere ait, belli bir programı olmayan uçuşlardır. **İzin kuralı şart değildir**, ancak egemenlik kuralı gereği bir devlet isterse sivil uçakları bile ülkesine sokmayabilir. İzinsiz giren sivil hava araçlarını orantılı davranarak ve yolcuların hayati güvenliğini dikkate alarak inmeye zorlayabilir.

Uçuş rejiminin uygulanması:

Güvenli uçuş rejimi: Ulusal veya UA olsun **güvenli bölgeler ile** hava trafiği sağlanır. Belirli hava koridorları (10 km genişliğinde) vardır. Koridorlarda 4-5 tane güvenli uçuş bölgesi vardır ve bu bölgelere **FIR Hattı** (uçuş bilgi bölgesi) denir.

- **Ulusal hava sahasında** devletlerce belirlenir. Devletin ulusal hava sahasında bunu belirleyip sivil havacılık örgütüne bildirmesi gerekir, devlet güvenli bölgeyi belirlemezse sorumlu olur.
- **UA hava sahasında** bölgesel anlaşmalarla belirlenir. FIR Hattına giren uçak o ülkenin talimatıyla hareket eder. FIR Hatları sivil uçaklar içindir, askeri uçaklar nerede olurlarsa olsunlar kendi ülkelerinden talimat alırlar. Şikago Sözleşmesinde askeri uçaklarla ilgili tek sınırlama sivil hava araçlarını tehlikeye atmadan uçmalarıdır. Türkiye açısından **üç FIR hattımız** vardır.

→ Ege'de **Atina Fırı** (yetki Yunanistan'da)

→ Akdeniz'de **Lefkoşa Fırı** (yetki GKRY'de) GKRY'ni tanımıyoruz, uçuşlarımızı özel Fırda yapıyoruz.

→ Karadeniz üzerinde **Moskova Fırı** (yetki Rusya'da)

4. BÖLÜM: DİPLOMATİK İLİŞKİLER

Devletler arası ilişkiler iki organ eliyle yürütülür.

1. Merkez teşkilat (merkez organlar)

- a. CB
- b. Başbakan
- c. Dış İşleri Bakanı

2. Dış teşkilat (dış organlar)

- a. Devleti başka bir devlette sürekli temsille yetkilendirilmiş kişiler (1961 Diplomatik İlişkiler Sözl.)
- b. Özel misyonlar (1969 Özel Misyonlar Statüsü Sözleşmesi) (ad hoc, geçici)
- c. Devletin örgüt nezdinde temsili (1975 UAİ'de Devletin Temsili Sözleşmesi)

MERKEZ TEŞKİLATIN STATÜSÜ

CB, Başbakan ve Dış İşleri Bakanı diplomatik her konuda, **devleti genel anlamda temsile yetkili kişilerdir.**

Türkiye – Hollanda gerginliğinde oraya giden kişi Aile Bakanındır, merkez teşkilatından değildir. Onun ülke dışına çıkarılması hukuka aykırı değildir.

Bu kişilerin statüsüyle ilgili özel bir sözleşme yoktur. 1973 Diplomatik Misyon Üyeleri Dâhil UA Alanda Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Cezalandırılması Sözleşmesinde hükümler uygulanır. Biz bu sözleşmeye tarafız ve buna uygun olarak TCK mad. 340 yabancı devlet başkanına karşı işlenen suçları düzenlemektedir (ceza 1/8 oranında artırılır).

Merkez teşkilattaki kişilerin UA alanda korunması gerekir, devletler buna göre kendi ceza kanunlarına hüküm koyarlar. Bu kişiler **dokunulmazlıklarda** yararlanırlar, başka devlet mahkemelerinde **yargılanamazlar**. Bunun nedeni, **"eşit, eşit üzerinde egemenlik hakkını kullanamaz (par in parem)"** anlayışıdır.

- ♥ İstisnası, Şili Devlet Başkanı **Pinochet davasıdır**. 1988'de İspanya Madrid Savcılığı işkence suçu nedeniyle hakkında tutuklama kararı çıkardı. Pinochet, İngiltere'ye tedaviye gidince gözaltına alınmıştır.
- ♥ Başka örnek, 2012 **Senegal – Çad davasıdır**. UAD, işkence suçuyla suçlanan Çad eski Devlet Başkanı Senegal'e kaçtıktan sonra Belçika'da yargılanması gerektiğini söyledi. İade anlaşmasına rağmen, Senegal iade etmeyince, UAD sen yargıla diyor. İade etmediğin için yargılamakla yükümlüsün diyor.
- ♥ Fiili görev yapan kişilere örnek, 2002 **Belçika – Demokratik Kongo davasıdır**. Ağır işkence iddiaları nedeniyle (yani bu durumda evrensel yargı yetkisi olabiliyor) görevde bulunan Kongo Dış İşleri Bakanı hakkında Belçika mahkemesi tutuklama kararı çıkardı. Kongo itirazında haklı bulundu, Belçika özür diledi.

Sonuç olarak; fiili görevde bulunan CB, Başbakan ve Dış İşleri Bakanı hakkında **başka devlet mahkemesinde yargılama başlatılması UA hukuka aykırıdır. UA Ceza Mahkemesinde yargılanabilir.**

Aslında İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan iki UA ceza mahkemesi (Nürnberg ve Tokyo) statüsünde herkesin yargılanabileceği maddesi vardır. 1990'larda görevdeki Sırbistan Devlet Başkanı Miloseviç eski Yugoslavya Ceza Mahkemesinde (statüsünde herkesin yargılanabileceği maddesi vardır) yargılanmıştır.

2002'de kurulan UA Ceza Mahkemesi statüsünde de bu hüküm kabul edilmiştir. **27. madde:** Bu anlaşma resmi unvan ayrımı yapılmadan herkese eşit şekilde uygulanır. Örneğin UCM, görevdeki Sudan Devlet Başkanı hakkında soykırım suçu azmettirici olduğu gerekçesiyle tutuklama kararı vermiştir.

UAD: Devletleri yargılar, kişiler dava açamaz.

UAC: Kişileri yargılar, devletler yargılanamaz. Ancak, her suçtan dolayı bu mahkemeye gidilemez, CB dâhil kişileri **dört suçtan** dolayı yargılayabilir. (18 yaşından küçükler hakkında dava açılmaz)

-- Soykırım suçu	-- Savaş suçu
-- İnsanlığa karşı suç	-- Saldırı suçu

DIŞ TEŞKİLATIN STATÜSÜ

Sürekli temsil kavramı yaklaşık 15.yy.dan sonra gelişmeye başlayan bir kavramdır. Osmanlıda ilk daimi temsilcilik 1793'te Londra'da açılmıştır, Yusuf Ağâh Efendi görevlendirilmiştir.

1980'lerden sonra doğrudan temsil kavramı çıkmıştır. Devlet Başkanlarının doğrudan telefonla birbiriyle görüşmesidir. Ancak yine de dış teşkilatın önemi azalmamıştır.

Diplomatik ilişkiler bir anlamda örf ve adet hukuku kurallarıyla şekillenmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrası sözleşmeler oluşturulmuştur.

- ♥ Diplomatik misyon **1961 Diplomatik İlişkiler** Hakkında Viyana Sözleşmesi (DİHVS) ile düzenlenmiştir.
- ♥ **Özel misyon** ile ilgili anlaşma **1969** tarihli dir.
- ♥ **Örgütler** nezdinde temsilcilik **1975** tarihli anlaşma ile düzenlenmiştir.

DİPLOMATİK MİSYON

1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi 1964'te yürürlüğe girdi, 1984'te taraf olduk. Diplomatik ilişkilerle ilgili hususlar taraf olmayan devletler açısından da bağlayıcıdır, çünkü bu normlar aynı zamanda örf ve adet hukuku kuralıdır.

Madde 2	Diplomatik İlişkilerin Kurulması	İki devlet arası diplomatik ilişkiler ve daimi diplomatik misyonlar kurulması karşılıklı rıza ile olur. 1961 Sözleşmesine taraf olmakla diplomatik ilişki kendiliğinden kurulmaz. Sözleşme diplomatik ilişkilerin nasıl yürütüleceğini düzenler, diplomatik ilişkilerin kurulmasına devletler kendileri karar verirler. Örneğin hem biz hem de Ermenistan sözleşmeye taraftır, ama diplomatik ilişkimiz yoktur. Diplomatik ilişki karşılıklı olur. <u>Gönderen</u> devletin aktif elçilik hakkı, <u>kabul eden</u> devletin de pasif elçilik hakkı vardır. Diplomatın vatandaşı olduğu, temsil ettiği devlet gönderen devlettir. Diplomatın fiili olarak görev yaptığı devlet kabul eden devlettir. Başka ülke vatandaşını kendi diplomatı yapmak kabul eden devletin rızasına bağlıdır.
Madde 1	Diplomatik İlişkilerin Yürütülmesi	Diplomatik ilişkiler, diplomatik misyon ile yürütülür. Misyon bir şef ve diğer üyelerden oluşur. Misyon şefi; gönderen devlet tarafından bu sıfatla hareket etmek üzere görevlendirilen şahıstır. Misyon üyeleri; misyon şefi ve misyon kadrosuna mensup üyelerdir. Misyon kadrosunun üyeleri; misyonun diplomatik kadrosunun, idari ve teknik kadrosunun ve hizmet kadrosunun üyeleridir. Misyon kadrosunun üyeleri üç gruba ayrılmıştır. 1) Diplomatik üyeler 2) İdari ve teknik personel 3) Hizmet personeli Diplomatik üyeler * Büyükelçi * 1. Kâtip * 3. Kâtip * Müsteşar * 2. Kâtip * Ataşeler Ayrıcalıklar, diplomatik kadronun tümüne tanınmış ayrıcalıklardır. Ataşeler diplomatik kadronun içinde yer alırlar. Ataşeler dış işlerinin doğrudan mensupları değildir.
Madde 14, 15	Misyon Şefi Sınıfları	Madde 14: Misyon şefleri üç sınıfa ayrılır. a. Devlet Başkanı nezdinde akredite edilen büyükelçiler veya nonslar ile muadili şefler b. Devlet Başkanı nezdinde akredite edilen murahhaslar, elçiler, enternonslar c. Dış İşleri Bakanı nezdinde akredite edilen maslahatgüzarlar Madde 15: Misyon şefinin tayin edileceği sınıf, devletlerin mutabakatı ile tespit edilir.
Madde 3	Misyona Görevleri	Bir diplomatik misyonun görevleri, diğerleri yanında şunları da kapsar: (Temsil, koruma, bilgi edinme ana başlıklardır.) a. Gönderen devleti kabul eden devlette temsil etmek b. Kabul eden devlette, UA hukukun müsaade ettiği sınırlar içinde, gönderen devletin ve vatandaşlarının çıkarlarını korumak c. Kabul eden devlet hükümeti ile müzakereler yapmak (yetki belgesine gerek yoktur) d. Yasal imkânlarla kabul eden devletin durumunu ve gelişmeleri tespit etmek ve gönderen devlet hükümetine bilgi vermek e. İki devlet arasında dostane ilişkileri ilerletmek ve ekonomik, kültürel ve bilimsel ilişkileri geliştirmek

Madde 4, 13	Göreve Başlama	Madde 4: Gönderen devlet, kabul eden devletten misyon şefi olarak göndermek istediği şahıs için agreman almak zorundadır. Kabul eden devlet, agremanı reddettiğinde gönderen devlete sebep göstermek zorunda değildir. Kabul eden devlet agremanı vermediği sürece, misyon şefinin göreve başlaması mümkün değildir. Kabul eden devlet agremanı verirse ikinci aşamaya geçilir. Üçlü kararname ile misyon şefi göreve atanır. Üçüncü aşama kabul eden devletteki faaliyetlerdir. Madde 13: Misyon şefi usulüne göre, ya itimatnamesini takdim ettiği zaman veya gelişini bildirdiği ve itimatnamesinin aslına uygun bir örneğini kabul eden devletin dış işleri bakanlığına veya mutabık kalınacak başka bir bakanlığa tevdi olunduğu zaman göreve başlamış sayılır. Agreman olan temsilcinin (misyon şefinin) kendi devlet başkanından aldığı mektuba itimatname ya da güven mektubu denir. Misyon şefi bunu kabul eden devlet başkanına sunduktan sonra göreve başlar. Maslahatgüzarlar bu belgeyi kendi dış işleri bakanından alıp kabul eden devletin dış işleri bakanına sunarlar. Diğer üyeler için sadece bildirim yeterlidir. Kabul eden devlet istisna olarak askeri ataşe için de agreman isteyebilir. Misyon şefi göreve başlamadığı sürece, misyonun da göreve başlaması mümkün değildir.
Madde 5, 6	Ortaklaşa Temsil	Diplomatik ilişkiler kural olarak birebir ilişkilerdir. 5 ve 6. Maddeler bunun istisnasını oluşturur. Madde 5: Gönderen devlet, kabul eden devletlere ihbarlarda bulunduktan sonra bir misyon şefini veya diplomatik kadronun herhangi bir üyesini kabul eden devletler tarafından açıkça itirazda bulunulmadıkça birden fazla devlet nezdinde akredite edebilir. Madde 6: Kabul eden devletçe itirazda bulunulmadıkça iki veya daha fazla devlet, aynı şahsı misyon şefi olarak akredite edebilirler. Yani örneğin A kişisi, ülkemizi üç ayrı devlette temsil edebilir. Bunun tersi de mümkündür. Birden fazla devlet aynı kişiyi temsilci olarak görevlendirebilir. Bunlara ortaklaşa temsil denir. Diplomatik temsilciliklerin tümüne Diplomatik Corpus (araç plakalarında CD) denir. Corpus'un bir tüzel kişiliği yoktur, misyonlar bağımsızdır. Ama misyonların ortak sorunlarının toptan halledilmesi için Corpus devreye girebilir. Bunun başındaki kişiye de doyen denir. Doyen ortak sorunları yetkililere iletir. Doyen: Kabul eden devlette en uzun süredir görev yapan diplomattır, en yaşlı kişi değildir. Katolik ülkelerde Papalık temsilcisi doğrudan doyendir, bunlara nons denir.
Madde 7, 11	Misyon Kadrosu Tayini ve İstisnası	Madde 7: 5, 8, 9 ve 11. madde hükümleri saklı kalmak şartıyla gönderen devlet, misyon kadrosunun üyelerini serbestçe tayin eder. Kara, deniz ve hava ataşelerinin tayininde kabul eden devlet, bunların adlarını onayı alınmak üzere önceden bildirilmesini isteyebilir. Gönderen devlet misyonda kimlerin olacağına ve sayısına karar verir, ama 11. madde buna istisna getirir. Madde 11: Misyonun kadrosu hakkında özel bir anlaşma bulunmadığı takdirde, kabul eden devlet içinde bulunduğu durum ve koşulları ve misyonun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak misyonun kadrosunun makul sayıda tutulmasını talep edebilir. Kural gönderen devletin serbestçe kadroya karar vermesidir, ama istisna olarak kabul eden devlet bu sayının makul sınırlar içinde kalmasını isteyebilir.
Madde 8	Vatandaşlık	Misyonun diplomatik kadro üyeleri kural olarak gönderen devletin vatandaşı olmalıdır. Misyonun diplomatik kadro üyeleri kabul eden devletin her zaman geri alınabilecek olan rızası olmadıkça kabul eden devletin vatandaşları arasından tayin edilemez. Üçüncü ülke vatandaşı için de durum aynıdır.

Madde 20	Bayrak ve Arma	Misyon şefi gönderen devletin bayrağını ve armasını misyon binalarında, nakil vasıtalarında kullanmak hakkına sahiptir.
Madde 41, 42	Görevin Sınırları	3. madde misyonun görevlerini açıklarken bu maddeler de bunun sınırlarını göstermektedir. Madde 41: Ayrıcalıklarına ve bağıışıklıklarına hanel gelmeksiniz, bu gibi ayrıcalıklardan ve bağıışıklıklardan yararlanan bütün şahıslar kabul eden devletin kanun ve nizamlarına riayet etmekle yükümlüdür. Bu şahıslar anılan devletin iç işlerine karışmamakla da yükümlüdür. Madde 42: Diplomatik ajan kabul eden devlette, şahsi kazancı maksadıyla herhangi bir mesleki veya ticari faaliyette bulunamaz.
Madde 9	Görevin Sona Ermesi	İki türlü görev sona erebilir, gönderen devlet veya kabul eden devlet görevi sona erdirebilir . Madde 9: Kabul eden devlet, gerekçesini açıklamak zorunda olmaksızın gönderen devlet misyon şefinin veya diplomatik kadronun herhangi bir üyesinin istenmeyen şahıs olduğunu (persona non grata) veya diplomatik kadronun herhangi bir başka üyesinin kabule şayan olmadığını bildirebilir. Bu takdirde gönderen devlet şahsı geri çağırır, görevine son verir. Gönderen devletin buna uymakla yükümlüdür. Personeli geri çekmezse, kabul eden devlet o kişiyi diplomatik personel olarak kabul etmeyebilir. Agreman vermemek dolaylı olarak istenmeyen şahıs olduğunu ifade etmektir. Özetle; - Gönderen devlet her zaman göreve son verebilir. - Kabul eden devlet persona non grata yoluyla her zaman göreve son verebilir. - Kabul eden devlet agreman vermeyerek göreve başlatmayabilir (misyon şefi için).

DİPLOMATİK MİSYONA TANINAN AYRICALIKLAR

Dokunulmazlık

- Misyonu tanınmış dokunulmazlık
- Kişiyi tanınmış dokunulmazlık

Bağıışıklık

- Misyonu tanınmış bağıışıklık
- Kişiyi tanınmış bağıışıklık

Ayrıcalıklar UA hukukta **üç teori** etrafında tartışılmıştır.

■ Ülke dışılık (harici el memleket) teorisi:

Eskiden temsilcilik binalarının olduğu arazi gönderen devletin kabul ediliyordu. Bu teori artık geçerli değildir. Günümüzde bu alanlar gönderen devletin değildir. Sadece bazı ayrıcalıklar tanınmaktadır.

■ Temsil teorisi:

Devlet Başkanını temsil ettiği için, Devlet Başkanına tanınan ayrıcalıklar temsilciye de tanınmalıdır.

■ Görev teorisi:

Temsilcilerin görevlerini daha iyi, rahat yapabilmeleri için tanınmıştır (mv. dokunulmazlığı gib). Amaç fertlerin ayrıcalıklara sahip olması değildir, amaç bu fertlerin misyon görevlerini etkin bir şekilde yapmalarını sağlamaktır.

DOKUNULMAZLIKLAR

Madde 21, 22	Bina Dokunulmazlığı	Madde 21: Kabul eden devlet kanunlarına uygun olarak kendi ülkesinde gönderen devletin misyonu için gereken binaların edinilmesini kolaylaştıracak veya gönderen devletin başka suretle yer bulmasına yardımcı olacaktır. Yani gönderen devlete yer tahsisi veya yer bulma sorumluluğu vardır. Madde 22: Misyon binaları dokunulmazlığa sahiptir. Kabul eden devlet yetkilileri misyon <u>şefinin rızası olmadıkça</u> bu binalara giremezler. Kabul eden devlet misyon binalarını herhangi bir tecavüz veya zarara karşı korumak ve misyonun huzurunun bozulması veya itibarının kırılmasını önlemek üzere her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. İki yükümlülük vardır. İlki negatif yükümlülük; misyon şefinin rızası olmadan binalara girmek. İkincisi pozitif yükümlülük; misyon binalarını korumak (aynı zamanda örf-adet kuralı)
--------------	---------------------	--

Misyon Binaları: Misyon şefinin ikametgâhı dâhil olmak üzere ve mülkiyete bakılmaksızın, misyon maksatları için kullanılan binalar veya bina bölmeleri ile bunlara irtibatlı arazidir.

Madde 12	Misyon Binaları	Gönderen devlet, kabul eden devletin açık rızası olmadan, başka yerlerde misyonun bir kısmını teşkil eden bürolar kuramaz . Yani bütün binalar tahsis edilen bahçenin içinde olacaktır. Konsolosluklar bir kaç yerde olabilir.
Madde 24	Arşiv Dokunulmazlığı	Misyonun arşivi ve evrakı her zaman ve nerede bulunursa bulunsun dokunulmazlığa sahiptir. Dikkat edilecek husus; misyona ait belge nerede bulunursa bulunsun dokunulamaz.
Madde 26	Seyahat Özgürlüğü	Kabul eden devlet milli güvenlik nedenleriyle girişi yasaklanan veya kurallara bağlanan bölgeler hakkındaki kanun ve nizamları saklı kalmak şartıyla , ülkesinde misyonun bütün üyelerine hareket ve seyahat serbestliği sağlayacaktır .
Madde 27	Haberleşme Özgürlüğü	Madde 27: Misyon kendi ülkesiyle her türlü haberleşme aracılığıyla haberleşme özgürlüğüne sahiptir. Kabul eden devlet misyonun her türlü resmi amaç için serbestçe haberleşmesine izin verece ve bunu koruyacaktır. Haberleşme şifreli olabilir, posta yoluyla olabilir. Ancak misyon, telsiz vericisini kabul eden devletin rızası ile kurabilir ve kullanabilir. Misyonun resmi yazışması ihlal edilemez. Madde 27/3 ve 4: Diplomatik Çanta Diplomatik çanta açılmaz veya alıkonulamaz (çanta, koli, büyük paket, konteyner vb olabilir). Diplomatik çantayı teşkil eden paketlerin bu niteliğini gösterir harici işaretler taşıması gerekir ve bunlar ancak diplomatik evrakı veya resmi maksatlar için kullanılan maddeleri ihtiva edebilir. Madde 27/5 ve 6: Diplomatik Kurye Statüsünü ve diplomatik çantayı teşkil eden paketlerin sayısını belirten bir resmi belge taşıyacak olan diplomatik kurye, görevlerinin ifasında kabul eden devlet tarafından korunacaktır. Diplomatik kurye şahsi dokunulmazlıktan faydalanır, tutuklanamaz veya gözaltına alınamaz. Gönderen devlet veya misyon ad hoc (özel) diplomatik kuryeler tayin edebilir. Ad hoc kuryenin de dokunulmazlığı ve ayrıcalığı vardır; gözaltına alınamaz, tutuklanamaz. Ancak bunlar diplomatik çantayı teslim edinceye kadar geçerlidir , teslim ettikten sonra ayrıcalıklar biter. Konsolosluk Sözleşmesinde: Konsolosluk Torbası Konsolosluk Torbası hiçbir şekilde açılmaz, resmi evrak taşınmadığına dair şüphe varsa gönderen devletin temsilcisinin önünde açılmasını isteyebilir. Açmayı reddederse geri gönderebilir. Diplomatik çantaya ilişkin şüphe olduğunda çantayı açamayız, açılmasını da isteyemeyiz. Açmak istemezse geri göndermek gibi bir durum söz konusu bile olmuyor.
Madde 29	Kişisel Dokunulmazlıklar	Diplomatik ajanın şahsi dokunulmazlığı vardır . Hiçbir şekilde tutuklanamaz veya gözaltına alınamaz . Kabul eden devlet diplomatik ajana gereken saygıyı gösterecek ve şahsına, özgürlüğüne ve onuruna yönelik herhangi bir saldırıyı önlemek için uygun tüm önlemleri alacaktır.
Madde 30	Konut Dokunulmazlığı	Diplomatik ajanın özel konutu misyon binaları gibi aynı dokunulmazlık ve korumadan yararlanacaktır. Misyon şefi izin vermezse buraya girilemez.

BAĞIŞIKLIKLAR

Bağışıklıklar **üç gruba ayrılır.**

- **Yargı bağışıklığı** (31. madde) (biz bunu inceleyeceğiz.)
- **Vergi bağışıklığı** (34. madde)
- **Gümrük, sosyal güvenlik bağışıklığı** (36. madde)

Madde 31	Yargı Bağışıklığı	Madde 31/1: Diplomatik ajan kabul eden devletin cezai yargısından bağışıktır. Diplomatik ajan <u>aşağıdaki hususlar dışında</u> kabul eden devletin medeni ve idari yargısından da bağışıktır. a. Kabul eden devletin topraklarında bulunan özel bir taşınmazla ilgili bir ayni hak davası, yeter ki bu taşınmaz gönderen devlet adına ve misyon amaçları için kullanılmak üzere diplomatik ajanın tasarrufunda bulunmamış olsun. b. Diplomatik ajanın gönderen devlet adına değil de, bir özel kişi olarak mirasçı veya vasiyet olunan kişi sıfatıyla ilgili bulunduğu mirasa ilişkin dava, c. Diplomatik ajanın kabul eden devlet dâhilinde resmi görevleri dışında icra ettiği herhangi bir mesleki veya ticari faaliyet ile ilgili bir dava, Madde 31/2: Diplomatik ajanın tanıklık yapma zorunluluğu yoktur. Madde 31/3: Birinci fıkra a, b, c bentleri dışında bir diplomatik ajan hakkında icra önlemi alınamaz. Bu durumlarda dahi şahsının ve konutunun dokunulmazlığı ihlal edilemez. Madde 31/4: Kabul eden devletin yargısından bağışıklı, diplomatik ajanı gönderen devletin yargısından bağışık kılmaz.
----------	-------------------	---

29. maddeye göre, hiçbir şekilde **tutuklanamaz** veya **gözüaltına alınamaz**.

31. maddeye göre, haklarında **dava açılması mümkün değildir**. Ancak **kendi ülkesinde yargılanabilir**.

Madde 32	Bağışıklığın Kaldırılması	Diplomatik ajanların ve 37. maddeye göre bağışıklıktan yararlanan şahısların yargı bağışıklığı, gönderen devlet tarafından kaldırılabilir. Bağışıklığın kaldırılması daima açıkça yapılmalıdır. İlk olarak gönderen devlet yargılayabilir. İkinci olarak gönderen devlet bağışıklığını kaldırır kabul eden devlet yargılayabilir. Yargı bağışıklığının kaldırılmış olması icra bağışıklığının kaldırıldığı anlamına gelmez, gönderen devlet tarafından icra bağışıklığının ayrıca kaldırılması gerekir. 9. madde çerçevesinde kabul eden devlet persona non grata (istenmeyen şahıs) ilan edebilir, bu şahsın ülkeyi terk etmesini isteyebilir. Makul süre (48 saat) içinde ülkeyi terk etmelidir. Eğer şahıs bu süre sonunda ülkeyi terk etmezse diplomatik ayrıcalıkları ortadan kalkar. Bu andan itibaren bir suç işlerse yargılanabilir, geçmişe dönük diplomat kabul edilirken yaptıklarından dolayı yargılanamaz, dava açılmaz.
----------	---------------------------	---

14. HAFTA / 18 MAYIS 2017

Madde 37, 38	Misyon Kadrolarının Bağışıklığı	Madde 37/1: Bir diplomatik ajanın beraberinde oturan aile üyeleri, kabul eden devletin vatandaşı değilse 29-36. maddelerde belirtilen ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanırlar. Reşit olan çocuklar aile üyesi olarak sayılmıyor. Reşit olma yaşı, çok eşlilik durumları yani aile üyeleri tespiti gönderen devletin hukukuna göre yapılır, sözleşmeyle tersi de (kabul eden devletin hukukuna göre) yapılabilir. Madde 38: Kabul eden devlet tarafından ek ayrıcalıklar ve bağışıklıklar tanınmadığı takdirde bu devletin vatandaşı olan veya orada daimi surette mukim bulunan bir diplomatik ajan, sadece görevlerinin ifası sırasında yapılan resmi işlemler bakımından yargı bağışıklığından ve dokunulmazlıktan yararlanır. Bu iki maddeyi birlikte dikkate almalıyız. Diplomatik ajanlar kural olarak gönderen devletin vatandaşıdır. Eğer aynı zamanda kabul eden devletin vatandaşı ise, bu durumda sadece görevine ilişkin yargıdan bağışıktır, onun dışında değildir.
--------------	---------------------------------	--

Madde 37, 38	Misyon Kadrolarının Bağışıklığı Madde 37/2: Misyonun idari ve teknik kadrosunun üyeleri, beraberinde bulunan aile üyeleri ile birlikte, kabul eden devletin vatandaşı olmamak veya orada daimi surette orada mukim bulunmamak şartıyla ayrıcalıklar ve bağışıklıklardan yararlanırlar. Kabul eden devletin vatandaşı olmayacaklar, daimi surette orada ikamet etmeyecekler. Aksi durumda yararlanamazlar. Ceza davasından tam bağışıklırlar, ama medeni ve idari yargıda sadece görevi nedeniyle işlediği eylemlerden sorumlu değil, görev dışındakilerden sorumludurlar. Madde 37/3: Misyonun, kabul eden devletin vatandaşı olmayan veya orada daimi surette orada mukim bulunmayan hizmet kadrosunun üyeleri; görevlerinin ifası sırasında yapılan fiiller bakımından bağışıklıktan, işleri dolayısıyla aldıkları ücretlere ilişkin vergi ve resim bağışıklığından ve 33. maddede belirtilen bağışıklıktan yararlanırlar. Özetle; <table border="1" data-bbox="223 600 1484 1025"> <tr> <td>Diplomatik temsilci: Vatandaş değil</td><td>Tam yararlanır.</td></tr> <tr> <td>Diplomatik temsilci: Vatandaş</td><td>Görev ayrımı yapılır. Görevi ile ilgili tam yararlanır.</td></tr> <tr> <td>İdari ve teknik personel: Vatandaş değil</td><td>Ceza davasından tam bağışık, medeni ve idari yargıda sadece görevi ile ilgili bağışıklırlar.</td></tr> <tr> <td>İdari ve teknik personel: Vatandaş</td><td>Hiç yararlanamaz.</td></tr> <tr> <td>Hizmet kadrosu: Vatandaş değil</td><td>Görevi ile ilgili tam yararlanır.</td></tr> <tr> <td>Hizmet kadrosu: Vatandaş</td><td>Hiç yararlanamaz.</td></tr> <tr> <td colspan="2">Aynı zamanda daimi ikametgâhı da olmayacak.</td></tr> </table>	Diplomatik temsilci: Vatandaş değil	Tam yararlanır.	Diplomatik temsilci: Vatandaş	Görev ayrımı yapılır. Görevi ile ilgili tam yararlanır.	İdari ve teknik personel: Vatandaş değil	Ceza davasından tam bağışık, medeni ve idari yargıda sadece görevi ile ilgili bağışıklırlar.	İdari ve teknik personel: Vatandaş	Hiç yararlanamaz.	Hizmet kadrosu: Vatandaş değil	Görevi ile ilgili tam yararlanır.	Hizmet kadrosu: Vatandaş	Hiç yararlanamaz.	Aynı zamanda daimi ikametgâhı da olmayacak.	
Diplomatik temsilci: Vatandaş değil	Tam yararlanır.														
Diplomatik temsilci: Vatandaş	Görev ayrımı yapılır. Görevi ile ilgili tam yararlanır.														
İdari ve teknik personel: Vatandaş değil	Ceza davasından tam bağışık, medeni ve idari yargıda sadece görevi ile ilgili bağışıklırlar.														
İdari ve teknik personel: Vatandaş	Hiç yararlanamaz.														
Hizmet kadrosu: Vatandaş değil	Görevi ile ilgili tam yararlanır.														
Hizmet kadrosu: Vatandaş	Hiç yararlanamaz.														
Aynı zamanda daimi ikametgâhı da olmayacak.															
Madde 39	Ayrıcalıkların Başlangıcı Ayrıcalıklar misyon şefinin itimatnamesini devlet başkanına sunmasıyla başlar ve kişisel açıdan görevin sona ermesiyle biter. Madde 39: Ayrıcalık ve bağışıklıklar tanınan her şahıs, görevine başlamak üzere kabul eden devletin ülkesine girdiği andan veya bu ülkede bulunuyorsa tayininin dış işleri bakanlığına veya mutabık kalınan başka bir bakanlığa bildirildiği andan itibaren bunlardan yararlanır. Ayrıcalık ve bağışıklıklar sadece bulunduğu ülkede geçerlidir. İstisna olarak (40. madde) görev yerine ilk kez giderken veya döneceği zaman üçüncü devlet ülkelerinde de bunlardan yararlanır. Transit geçtiği ülkelerde de kendisine gerekli saygı gösterilir. Tatil için gittiği ülkelerde bunlardan yararlanamaz.														

KONSOLOSLUK İLİŞKİLERİ

1963 Viyana Konsolosluk ilişkileri Sözleşmesi, 1967’de yürürlüğe girdi, 1974’te taraf olduk.

Diplomatik ajan devleti, devlet başkanını temsil eder, konsolosun böyle bir görevi yoktur. Konsolosluk ilişkileri kabul eden devlette, **gönderen devletin vatandaşlarının ticari işlerinin yürütülmesi ve korunması amacıyla** öngörülmüştür, örf ve adet hukukuna dayanır.

Bir ülkede diplomatik misyon tektir, ama birkaç tane konsolosluk olabilir ve buna **konsolosluk havzası** veya **çevresi** denir. Konsolosluklar **karşılıklı rıza ile** kurulur. Diplomatik ilişkilerin kesilmesi, konsolosluk ilişkilerinin de kesildiği anlamına gelmez.

Madde 5: Görevleri

Konsolosun görevleri 1963 Sözleşmesinin 5. maddesinde izah edilmiştir. Örneğin pasaport işlemleri, noter işlemleri, miras işlemleri önemli görevlerindendir. Konsolosun görevi vatandaşının çıkarlarını korumaktır, kabul eden devletin de bunu sağlaması gerekir. Bir suç halinde kabul eden devletin konsolosluga haber veya bilgi vermemesi UA hukukun ihlalidir.

Konsolosluk şefleri gönderen devlet tarafından atanır ve görevlerine başlamaları, kabul eden devletin kabulü ile olur. Burada bir itimatname yoktur, bir atama belgesi vardır. Kabul eden devlete bildirilir ve onun için **buyruktu** denilen belge talep edilir. Diğer konsolosluk çalışanları için bir listeyle isimlerinin bildirilmesi yeterlidir (**bildirim usulü**).

Madde 11: Atama Belgesi

Konsolosluk şefi, gönderen devlet tarafından her bir atama için düzenlenen ve sıfatını tasdik eden, adını, soyadını, kategorisini ve sınıfı ile konsolosluk görev çevresini ve konsolosluğun bulunduğu yeri gösteren atama belgesi şeklinde bir belge ile teçhiz edilir. Atama belgesi dış işleri bakanlığına bildirildikten veya yazılı olarak verildikten sonra konsolosluk şefi göreve başlamış olur.

Misyon şefi AGREMAN aldıktan sonra, itimatnameyi kabul eden devlet başkanına sunar ve göreve başlar. **Konsolos** devleti temsil etmediğinden atama belgesi karşı tarafa bildirildiğinde göreve başlamış olur.

Madde 12: Buyrultu

Konsolosluk şefi, görevine kabul eden devletin şekli ne olursa olsun buyrultu denilen müsaade ile başlar. Buyrultu vermeyi reddeden devlet, sebeplerini bildirmek zorunda değildir.

Madde 23: Görevin Sona Ermesi

Gönderen devlet konsolosluk görevlisini **geri çağırabilir**. Kabul eden devlet **istenmeyen kişi ilan edebilir**. Kabul eden devlet, her zaman, gönderen devlete bir konsolosluk memurunun istenmeyen kişi olduğunu veya konsolosluk personelinin kabul edilmediğini bildirebilir. Gönderen devlet bu kişiyi geri çekecek veya bu konsolosluştaki görevine son verecektir. Kabul eden devlet, sebeplerini bildirmek zorunda değildir. Yani istenmeyen kişi ilan edildiği andan itibaren görev sona erer.

Diplomatik ilişkilerde (başında büyükelçi)

- Diplomatik kadro
- İdari ve teknik kadro
- Hizmet kadrosu

Konsolosluk ilişkilerinde (başında konsolosluk şefi)

- Konsolosluk memurları
- Konsolosluk hizmetlileri
- Hizmet kadrosu

Konsolosluk görev çevresi: Bir konsolosluğa görevlerini yerine getirmesi için tahsis edilen bölgedir.

Konsoloslar ikiye ayrılır

Meslekten Konsoloslar: Gönderen devletin vatandaşlarıdır, dış işleri bakanlığı personelidirler.

Fahri Konsoloslar: Gönderen devletin veya kabul eden devletin vatandaşı olabilirler, ücret almazlar.

MESLEKTEN KONSOLOSLAR

Madde 28: Ayrıcalıklar

Kabul eden devlet, konsolosluğun görevlerinin yerine getirilmesi amacıyla bütün kolaylıkları sağlar.

Madde 30: Mesken

Kabul eden devlet, kendi kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde ve ülkesi içinde konsolosluğa gerekli binaları gönderen devletin iktisap etmesini kolaylaştırmalı veya binaların temini konusunda başka bir şekilde yardımda bulunmalıdır.

Madde 31: Bina Dokunulmazlığı

Kabul eden devlet, konsolosluk şefinin, onun tarafından tayin edilmiş kimsenin veya gönderen devletin diplomatik temsilcilik şefinin muvafakati dışında, konsolosluk binalarının münhasıran **konsolosluk işleri için kullanılan kısmına giremezler**. Acil durumlarda (yangın vs) konsolosluk şefinin zımni rızası alınmış sayılabilir.

Diplomatik ilişkilerde misyon binalarına sadece misyon şefinin rızası ile girilebiliyordu.

Konsolosluk ilişkilerinde konsolosluk şefi veya misyon şefinin rızası ile girilebilir. Ayrıca diğer bir fark konsolosluk binalarının münhasıran **konsolosluk işleri için kullanılan kısmına girilemez**.

Madde 33: Arşiv Dokunulmazlığı

Konsolosluk arşiv ve belgelerinin nerede bulunurlarsa bulunsunlar her zaman dokunulmazlığı vardır.

Madde 34: Seyahat Serbestliği

Milli güvenlik nedeniyle girmesi yasaklanmış veya nizamla bağlanmış bölgelerle ilgili kanun ve düzenlemeler saklı kalmak üzere, kabul eden devlet, ülkesi üzerinde konsolosluğun bütün mensuplarına yer değiştirme ve seyahat etme serbestliği sağlar.

Madde 35: Haberleşme Serbestliği

Diplomatik düzenlemeler ile aynı şekildedir. Tek fark, diplomatik çantanın yerini **konsolosluk torbası** alır. Bu torbanın da dış alametleri olacaktır. Aralarındaki **fark**; diplomatik çanta kesinlikle açılmıyordu.

Madde 35/3: Konsolosluk torbası ne açılabilir, ne de el konulabilir. Ancak kabul eden devletin yetkilileri şüpheye düştükleri takdirde, torbanın kendi önlerinde gönderen devlet temsilcisi tarafından açılmasını isteyebilirler. Gönderen devlet temsilcisi talebi reddederse torba geri gönderilir.

Kuryeler görevde kaldığı sürece ayrıcalıklardan yararlanırlar.

Madde 41: Kişisel Dokunulmazlıklar

Konsolosluk memurlarının **tutuklanmaları veya gözaltına alınmaları**, ancak, **ağır bir suç halinde** ve yetkili **adli makamın kararı** ile olur. (TCK'ya göre göre 10 yılı aşan cezayı gerektiren suçlar ağır suçlardır).

Bunun dışında konsolosluk memurları hapsedilemez, kişisel hürriyetleri kısıtlamaya tabi tutulamaz.

Diplomatlar hiçbir şekilde tutuklanamaz ve gözaltına alınamaz, tamamen bağışıklık vardır.

Madde 43: Yargı Bağışıklığı

Konsolosluk memurları ve konsolosluk hizmetlileri, resmi görevlerinin yerine getirilmesi sırasında işledikleri fiillerden dolayı kabul eden devletin adli ve idari yargısına tabi değildirler.

Göreviyle ilgili bir suç ise yargılanamıyorlar, **görev ile ilgili değilse yargılanabilirler**.

Özetle;

Konsolosluk personeli; **ceza yargısı**: Ağır bir suç halinde tutuklanabilir ve gözaltına alınabilir.

Diplomatlar; **ceza yargısı**: Tamamen bağışıklık vardır.

Konsolosluk personeli; **idari yargı**: Göreviyle ilgili bağışıklıktırlar, değilse bağışıklık yoktur.

Diplomatlar; **idari yargı**: Tamamen bağışıklıktırlar, istisnaları vardır.

Madde 44: Tanıklık Yapma

Konsolosluk mensupları adli ve idari davalara **tanıklık yapmaya çağrılabilirler**. Konsolosluk hizmetlileri ve hizmet personeli tanıklık yapmayı reddetmemelidirler. Konsolosluk memuru tanıklık yapmayı reddettiği takdirde **zorlayıcı tedbir uygulanamaz**.

Konsolosluk mensupları görevleri ile ilgili olaylar hakkında tanıklık yapmak veya bununla ilgili resmi belgeleri göstermek zorunda değildirler.

Diplomatlar tanıklık yapmak zorunda değildirler. Konsoloslar ise görevi ile ilgili konularda tanıklık yapmazlar. Göreviyle ilgili değilse tanıklık yapmalıdır, ama yapmazlarsa zorla götürülemez.

Madde 45: Ayrıcalık ve Bağışıklıklardan Feragat

Gönderen devlet, bir konsolosluk mensubu hakkında 41, 43 ve 44. maddelerde öngörülen ayrıcalık ve bağışıklıklardan feragat edebilir.

FAHRİ KONSOLOSLAR

Fahri konsolosların kabul eden devletin vatandaşı oldukları için **ayrıcalığı yoktur**.

Madde 59: Fahri Konsolosluk Binalarının Korunması

Kabul eden devlet bir fahri konsolosluk memuru tarafından yönetilen konsolosluğa ait binaları korumak için gerekli tedbirleri alır.

Fahri konsoloslar daha çok vergi bağışıklığından yararlanırlar. Kişisel dokunulmazlıkları yoktur.

Madde 63: Ceza Davasına İlişkin

Bir fahri konsolosluk memuruna ceza davası açıldığında **yetkili merciler önüne çıkmakla yükümlüdür**. Bununla beraber tutuklanmış veya gözaltına alınmış bulunması hali müstesna olmak üzere memura resmi sıfatından ötürü saygı gösterilecek ve konsolosluk görevlerini en az aksatacak tarzda dava yürütülecektir.

Madde 61: Arşiv Dokunulmazlığı

Bir fahri konsolosluğun arşiv ve belgelerinin, diğer kâğıt ve belgelerden, özellikle **özel yazışmalarından** ve meslekleri veya işleriyle ilgili eşya, kitap ve **belgelerden ayrı tutulmaları şartıyla**, nerede bulunurlarsa bulunsunlar her zaman dokunulmazlıkları vardır.